

Ersta Sköndal Högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

”Barn har rättigheter, vuxna har ett ansvar.”

En diskursanalys om barnperspektivet inom barn- och ungdomsenheter i Socialtjänsten

Ida Pettersson och Sandra Qvist
Examensarbete i socialt arbete, 15 hp
SOC63, VT 2015
Handledare: Johan Vamstad
Examinator: Magnus Jegermalm

Abstrakt

Syftet med vår studie var att se vilka diskurser som finns kring barnperspektivet bland socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter. Genom att identifiera diskurser kring detta begrepp var även målet att kunna bidra med ny kunskap kring hur barnperspektivet kommer till uttryck och tolkas av utredarna. Vi har använt oss av kvalitativa enkäter med öppna frågor. Enkäterna delades ut till socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter i åtta kommuner i Sverige. Resultatet har sedan tagits fram med hjälp av diskursanalys. Den valda analysmetoden bygger på Laclau och Mouffes diskursteorier. Vi har sedan vidare analyserat vårt resultat utifrån teorier om makt samt med hjälp av tidigare forskning.

Vi har utifrån vårt material identifierat tre stycken nodalpunkter, kring vilka diskursen centreras. Detta har vi kunnat göra genom att vi samlat alla utsagor, brutit ner dessa och hittat gemensamma nämnare som i sin tur hjälpt oss att identifiera nodalpunkterna. De funna nodalpunkterna är *barnet i fokus*, *barns perspektiv* samt *vuxnas ansvar för barns bästa*. Nodalpunkterna visar tydligt på vad som anses vara viktigt och därmed hur utredarna talar kring barnperspektivet och dess innehåll. Vi har även sett att utredarna skiljer på begreppen barns bästa respektive barns vilja och att barns vilja ses som en del av barns bästa. De funna nodalpunkterna kan även säga något om både utredarnas syn samt arbete med barns bästa och barns vilja.

Nyckelord: barnperspektiv, barns perspektiv, barns vilja, barns bästa, barnkonventionen, BBIC

Keywords: child perspective, children perspective, interest of the child, best interest of the child, Convention on the Rights of the Child

Förord

Vi vill framförallt tacka de socionomer som tagit sig tid att svara på vår enkät trots den hårda arbetsbelastning som råder på de flesta barn- och ungdomsenheter. Det har varit mycket lärorikt och inspirerande att få ta del av era enkätsvar. Vi vill också framföra ett varmt tack till vår handledare Johan Vamstad för hans snabba och mycket genomtänkta svar på våra mail, som varit många. Även ett stort tack till våra vänner i korridoren på campus Ersta för trevliga luncher samt mycket skratt under vårterminens gång. Till sist vill vi tacka varandra för ett mycket fint och roligt samarbete.

Ida & Sandra

Stockholm, juni 2015

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Förförståelse	7
1.5 Disposition	8
1.6 Begreppsdefinitioner	9
1.6.1 Barnperspektiv	9
1.6.2 Barns perspektiv	10
1.6.3 Barns bästa och barns vilja	10
1.7 Barns behov i centrum - BBIC	11
1.8 Barnkonventionen	12
1.9 Litteratursökning	13
1.10 Kunskapsläge	14
1.10.1 Tidigare forskning kring barnperspektiv som begrepp	14
1.10.2 Forskning kopplat till det sociala arbetets praktik	15
1.10.3 Barn	17
1.10.4 Sammanfattning av kunskapsläget	19
2 Teori	21
2.1 Diskurs som begrepp	21
2.2 Laclau och Mouffes diskursteori	22
2.3 Makt	23
2.3.1 Michael Foucault	23
2.3.2 Strukturell makt, intentionell makt och relationell makt	24
3 Metod och material	26
3.1 Vetenskapsteoretisk ansats	26
3.2 Val av metod	26
3.3 Diskursanalys	27
3.3.1 Tillämpning av metod	28
3.3.2 Teoretiska begrepp för analys	28
3.4 Material	29
3.4.1 Enkäter	29
3.5 Urval	30
3.5.1 Diskussion kring urval	31
3.6 Insamling av material	31
3.7 Bearbetning av material	32
3.8 Metod- och materialdiskussion	33
3.8.1 Kritik till teori och metod	33
3.8.2 Kritik till materialet	35
3.9 Studiens avgränsningar	36
3.9.1 Avgränsningar i relation till materialet	36
3.9.2 Avgränsningar i relation till metoden	36
3.10 Resultatets tillförlitlighet	36
3.10.1 Generaliserbarhet, validitet och reliabilitet	36
3.11 Forskningsetiska överväganden	38

4 Resultat	40
4.1 Barnet i fokus	40
4.2 Barnets perspektiv	43
4.3 Vuxnas ansvar för barnets bästa.....	45
4.4 Barns bästa och barns vilja	46
4.5 Resultatsammanfattning	48
5 Analys.....	49
5.1 Barnet i fokus	49
5.2 Barnets perspektiv	50
5.3 Vuxnas ansvar för barnets bästa.....	51
5.4 Barns bästa och barns vilja	52
6 Slutsatser och diskussion.....	54
6.1 Slutsatser	54
6.2 Diskussion	54
Referenser	58

Bilaga 1

1 Inledning

Sveriges regering skriver att "[...] barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande." (regeringen.se, hämtad 1/6-2015). Vidare skriver de att barns rättigheter och livsvillkor i Sverige ska uppfylla barnkonventionens krav samt att de vill gå vidare och göra denna till lag. Sedan barnkonventionen ratificerades i Sverige år 1990 har barns position i socialtjänsten blivit tydligt märkbar och utifrån barnkonventionen går det att se två definitioner av barnperspektivet (Hultman, 2012). Barnperspektivet är enligt Arnér och Tellgren (2006) ett mångtydigt begrepp och då barnperspektivet är ett viktigt redskap, arbetssätt men också synsätt inom socialt utredningsarbete kan det faktum att perspektivet samtidigt saknar en enhetlig definition upplevas vara komplicerat.

Då vi båda under vår praktik jobbat både direkt men också indirekt med barn har vi intresserat oss kring hur man inom socialt arbete faktiskt använder begreppet barnperspektiv och således vad det står för och innebär. Ida har sedan tidigare en fil kand i barn- och ungdomsvetenskap där det aktivt bedrivs arbete för att skilja på barnperspektiv och barns perspektiv då det förstnämnda egentligen bara speglar vuxnas uppfattning om vad som är bäst för barnen medan det sistnämnda utgår från hur barnen själva uppfattar sin livssituation (Cederborg, 2014). Vi hör hela tiden att vi ska ha ett barnperspektiv och jobba mot barnens bästa i vårt arbete med familjer och barn men hur definierar och ser socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter på begreppet barnperspektiv?

1.1 Problemformulering

Socialstyrelsen (2012) menar att socialtjänstens skall arbeta utifrån ett barnperspektiv och betonar vikten av dokumentation i ärenden där barn förekommer. I dokumentationen av ärenden skall tydligt framgå barnets bästa, barns berättelser och uppfattning samt barnets delaktighet när olika beslut fattas. Detta gör oss intresserade av att studera hur socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter talar om barnperspektivet och hur detta perspektiv således definieras i deras arbete. Hur ser diskursen ut kring begreppet?

Under praktiken och så här långt i utbildningen har vi aldrig hört någon skilja mellan barnperspektiv och barns perspektiv. Användandet av barnperspektivet innebär att barnen kommer till tals men vilken vikt läggs på barnets egna perspektiv? Det finns även en konflikt mellan barns bästa och barns egen vilja.

Vi frågar oss om vårt samhälle är uppbyggt så att barn har en chans att komma till tals. Utgår vuxna från barns perspektiv i de sammanhang då de har med barn att göra, det vill säga försöker vuxna se utifrån barns synvinkel? Är det överhuvudtaget möjligt? Vad betyder det egentligen att se saker och ting ur barns synvinkel och stämmer vuxnas tankar med barns uppfattningar? (Arnér & Tellgren, 2006, s. 27)

Att ha ett barnperspektiv är viktigt i det sociala arbetet, men i vilken utsträckning handlar det om barnens egna perspektiv? Med andra ord, hur arbeta för att kombinera barns bästa och barns vilja? Vår tolkning av socialtjänstlagens uttryck "barns bästa" och "barns vilja" är att dessa två begrepp kan kopplas ihop med barnperspektiv och barns perspektiv. Barns bästa likt barnperspektivet utgår från

den vuxnes tankar kring barnet medan barns vilja likt barns perspektivet är helt baserat på barnets egna tankar och önskemål. Arnér och Tellgren (2006) menar att barnperspektivet fortfarande är otillräckligt belyst i samhället och bör vara föremål för problematisering då lagregler, råd och anvisningar som rör barn är utformade utifrån vuxnas perspektiv. Barn synliggörs mer idag och de får ta en allt större plats i samhället än tidigare. Detta gör det hela än mer intressant då det barnperspektiv man säger sig använda inom socialtjänsten kan tendera att befästa maktrelationen mellan vuxna och barn.

Problematiseringen kring barnperspektiv och barns perspektiv verkar vara en mycket större fråga i forskning inom barnsociologi, utvecklingspsykologi, pedagogik samt barn- och ungdomsvetenskap än i forskning producerad inom socialt arbete. I forskningen inom socialt arbete läggs fokus istället ofta på barnens delaktighet och utredarnas medvetenhet kring ett barnperspektiv. Detta är viktig forskning för att belysa barnens upplevelser och rättigheter i samhället men den kan dock behöva kompletteras med forskning kring själva begreppet och vilka diskurser som finns kring barnperspektivet, samt vilka konsekvenser sättet att tala kring det kan få för arbetet inom socialtjänsten.

1.2 Syfte

Inom socialtjänsten säger man sig använda ett barnperspektiv, ett perspektiv som enligt Arnér och Tellgren (2006) syftar till att åberopa barns bästa men som ofta tenderar att resultera i vuxnas uppfattning om vad som är bäst för barn. Syftet med vår studie är att studera vilka diskurser som finns kring barnperspektivet bland socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter. Genom en diskursanalys av enkäter kring begreppet barnperspektiv ämnar vi att kunna bidra med ny kunskap kring hur barnperspektivet kommer till uttryck och tolkas av utredarna. Detta i sin tur skulle kunna bidra till ökad medvetenhet kring begreppen samt dess innebörd/definition. Hur vi talar, skriver och tolkar dessa begrepp kan eventuellt påverka hur vi arbetar praktiskt med barn inom det sociala arbetet i stort.

1.3 Frågeställningar

Vi ämnar att uppnå vårt syfte genom följande frågeställningar:

Hur talar utredarna om barnperspektivet?

Hur talar utredarna om barns bästa respektive barns vilja?

På vilket sätt tar utredarna hänsyn till barns vilja samt barns bästa genom barnperspektivet?

1.4 Förförståelse

Vi har båda kommit i kontakt med begreppet barnperspektiv dels genom tidigare studier, praktik samt arbete. Ida har via studier i barn- och ungdomsvetenskap orienterat sig i frågor rörande barnperspektiv och barns perspektiv. Genom detta har Ida en förförståelse kring begreppen med sig in i denna studie. Inom barn- och ungdomsvetenskapen betonar man tydligt att det aldrig är möjligt att som vuxen använda ett barnperspektiv för att till fullo se saker och ting ur barnens synvinkel. Detta kan endast ske med ett barns perspektiv där barn själva får tala om sin upplevelse kring en viss situation. Mycket

av dessa tankar har inspirerat oss i vår problemformulering och den typ av kunskapslucka/konflikt som vi upplever råder kring det mångtydiga begreppet barnperspektiv.

Sandra har just nu en trainee-anställning på en barn- och ungdomsenhet i en kommun i Stockholmsområdet där hon både är huvud- samt medhandläggare i utredningar kring barn och familjer. Arbetet där innebär möten med barn, unga och familjer samt handläggning genom Barns behov i centrum (BBIC) och barnperspektivet är rådande för allt arbete. Tankar och frågor kring barnperspektivets betydelse samt användning i utredningsarbetet är därav en del av Sandras arbete samt vardag.

Det kan vara svårt att undersöka diskurser som forskaren själv är nära och har tankar kring. Närheten kan göra det svårt att se dem som just diskurser, det vill säga socialt konstruerade system som skulle kunnat ha varit annorlunda. Som forskare bör man se till så att ens egna värderingar inte dominerar analysen genom att sätta en parantes kring sin kunskap och sig själv (Winther Jørgensen och Phillips, 2000). Genom att forskaren ofta är en del av den kultur hen undersöker innebär detta enligt Winther Jørgensen och Phillips att forskaren ser vissa saker som självklara och att det är just dessa självklarheter som behöver blottas. Intresset ligger på hur vissa påståenden ses som sanna och andra inte. De menar vidare att forskaren bör ”i vidast möjliga utsträckning försöka ställa sig *främmande* inför materialet” (s. 28). Detta kan underlättas genom att använda sig av en specifik teori som gör det möjligt att ställa andra frågor till sitt material än de som genereras enbart utifrån forskarens vardagsförståelse. Inom forskning med en socialkonstruktionistisk utgångspunkt är detta viktigt då det kan bidra till att skapa en transparens till forskningen. I avsnitt 3.8.1 problematiserar vi vidare om forskning med en socialkonstruktionistisk kunskapssyn. Diskursteorin, som i detta arbete fungerar både som metod och teori, hjälper oss att bli medvetna om och sätta vår förförståelse inom parantes. Teorin kan hjälpa oss att sätta ramar för vårt arbetssätt.

1.5 Disposition

I kapitel ett redogör vi för uppsatsens problemformulering, syfte, frågeställningar samt författarnas förförståelse. Vi beskriver även ett antal begrepp som är av betydelse för denna studie, bland annat barnperspektiv samt barns perspektiv. Kapitlet avslutas med en kort redogörelse för vår litteratursökning samt en genomgång av kunskapsläget. Kapitel två inleds med en definition av begreppet diskurs som följs av en mer detaljerad beskrivning av Laclau och Mouffes diskursteori. Kapitlet innehåller även avsnitt som behandlar Foucaults tankar kring makt och avslutas sedan med en redogörelse för tre olika maktbegrepp. I kapitel tre redovisas inledningsvis för studiens vetenskapsteoretiska ansats samt för dess metod. Vi använder oss av en diskursanalys vars analysmetod är baserad på Laclau och Mouffes diskursteori och denna analysmetod beskrivs både teoretiskt samt praktiskt i kapitlet. Detta följs av en presentation av studiens material, urval, en redogörelse för enkät som insamlingsmetod och en beskrivning av insamling samt bearbetning av vårt material. I kapitlet återfinns också både diskussion och kritik till urval, teori, metod samt material. Studiens avgränsningar, resultatets tillförlitlighet kopplat till validitet, reliabilitet och generaliserbarhet samt etiska överväganden avslutar kapitel tre. Studiens resultat presenteras i kapitel fyra. Här

redovisas för de tre övergripande diskurser vi sett samt för nodalpunkter, element, moment samt flytande signifikanter som vi har kunnat urskilja. Vi redovisar även för resultatet kopplat till frågeställningen gällande på vilket sätt utredarna talar kring samt tar hänsyn till barns vilja samt barns bästa genom barnperspektivet. I det femte kapitlet analyserar vi valda delar av vårt resultat utifrån teorier om makt samt kopplar vårt resultat till tidigare forskning. Uppsatsen avslutas med slutsatser och diskussion i kapitel sex.

1.6 Begreppsdefinitioner

I vår uppsats utgår vi från Socialtjänstlagens definition av barn, vilken innebär att varje individ under 18 år betraktas som barn. Då skrivelser från Socialstyrelsen är vägledande för arbetet inom socialtjänsten har vi valt att till största del använda oss av deras definitioner av barnperspektiv, barns perspektiv, barns bästa samt barns vilja. Vi upplever dock att barns perspektiv hamnar i skymundan gentemot barnperspektivet i deras material och refererar därför även till andra källor i avsnittet om barns perspektiv.

1.6.1 Barnperspektiv

Definition av barnperspektivet saknas i den senaste upplagan av *Handläggning och dokumentation inom Socialtjänsten* som gavs ut januari 2015. Vi finner detta anmärkningsvärt och undrar vad det kan bero på. I tidigare upplaga från 2010 av samma skrivelse står att läsa att barnperspektivet är ett mångtydigt begrepp. Socialstyrelsen hänvisar då till tidigare statliga utredningar där synen på barnperspektivet utvecklats. Från kommittén mot barnmisshandel hämtar de tre olika former av barnperspektiv; barnets egna, det vuxna barnperspektivet samt samhällets barnperspektiv. Varje barn har sitt eget sätt att se på sig själv och sin situation medan det vuxna barnperspektivet bygger på egna erfarenheter från barndomen, kunskaper samt den kulturella kontexten. Det blir således svårt för vuxna att se verkligheten helt ur ett barns perspektiv. Samhällets barnperspektiv bygger på samlade kunskaper och värderingar, samt kultur och synsätt på barns och ungas rättigheter och behov. Socialstyrelsen skriver vidare att barnkommittén menar att ett barnperspektiv innebär att se till olika alternativ till beslut ur barnens synvinkel, ”dvs. att se med barns ögon” (Socialstyrelsen, 2010, s. 30). Det handlar om en strävan efter att förstå hur barn uppfattar och upplever sin egen situation. Den vuxnes syn på vad som är barnets bästa är här inte tillräckligt. Socialstyrelsen (2010) sammanfattar att ett barnperspektiv i korthet innebär att utredaren sätter sig in i och försöker skapa en förståelse för barns situation. Förståelsen är en förutsättning för att se till barnets bästa. De menar dock att förståelsen inte behöver motsvara ett accepterande då det enligt Socialstyrelsen är de vuxna som fattar beslut baserat på sina tidigare erfarenheter samt kunskaper. De skriver samtidigt att konsekvenser av ett beslut som rör barn noga måste utredas samt analyseras vid användandet av ett barnperspektiv. När konflikter mellan barn och vuxna uppstår ska utredaren se till att barnets intresse har företräde.

1.6.2 Barns perspektiv

Socialstyrelsen (2004) menar att ett sätt att åberopa och ta hänsyn till barnets egna perspektiv i utredningar är att lyfta fram och synliggöra dennes syn på eller uppfattning om sin egen situation. Vuxna kan emellertid aldrig riktigt se världen ur barnens synvinkel utan anlägger istället ett vuxet barnperspektiv som är präglad av dennes erfarenheter beträffande barndom, kunskaper samt det kulturella sammanhanget. Vidare går i samma text att läsa att det i utredningar är mycket viktigt att tydligt skilja mellan barnets egna perspektiv och barnperspektivet. För att kunna arbeta med och för barn och deras intressen, är medvetenheten om sina egna perspektiv och synsätt en förutsättning för den vuxnes räkning. Socialstyrelsen (2004) menar att ”Det finns en risk för att vi som vuxna idylliserar barndomen och bortser från det sociala och kulturella sammanhang där barnets perspektiv formas” (2004, s. 11). Det finns även en risk att vi formas och färgas av egna erfarenheter vilket kan leda till att vi i mötet med barn tolkar in sådant som i själva verket inte har med barnet att göra. Arnér och Tellgren (2006) frågar sig om det ens är möjligt för en vuxen att se ur barns synvinkel och om vuxna verkligen utgår från barns perspektiv i de sammanhang där barnen är berörda. De menar att det bör betraktas som rimligt att skilja mellan barnperspektiv och barns perspektiv och att det sistnämnda begreppet innebär barns egna föreställningar om sina liv, snarare än de vuxnas föreställningar om vad som är bäst för barnet. Vidare menar de att det med andra ord även är rimligt att hävda att vuxnas strävan och försök att se genom barns ögon inte går att likställas med barns egen syn på sin egen livssituation. Arnér och Tellgren (2006) skriver att det inte handlar om ett barns perspektiv när vuxna talar om barn som en *social* kategori. Det handlar istället om att vuxna utgår från generella erfarenheter av *barn* som kategori.

1.6.3 Barns bästa och barns vilja

Enligt socialtjänstlagen skall principen om barnets bästa beaktas vid alla åtgärder som rör barn (1 kap. 2 § SoL) och enligt 3 kap. 5 § SoL samt 6 kap. 2 a och 19 §§ föräldrabalken, skall barnets uppfattning så långt det är möjligt klarläggas när åtgärder rör ett barn. Det saknas dock en definition av vad som bör betraktas som barnets bästa. Socialstyrelsen menar att barnets bästa ”får sin betydelse först i ett givet sammanhang” (Socialstyrelsen, 2015, s.50) och skriver vidare att barnets bästa alltid skall bedömas utifrån varje enskilt fall. De beskriver detta arbete som en process i tre steg. Först skall vetenskap samt beprövad erfarenhet beaktas för att sedan inhämta underlag från personer i barnets närhet som besitter kunskap om barnet, för att slutligen se till barnets egna åsikter och rätt att komma till tals enligt barnkonventionen artikel 12. Socialstyrelsen (2013) menar dock att barnets rätt att inte vara delaktig är lika viktig som rätten till delaktighet. Delaktighet för barnet får inte heller innebära att det tilldelas för stort ansvar för sin livssituation. Det kan också vara så att delaktighet för vissa barn endast kan innebära en önskan om att få lyssna på vad de vuxna säger utan krav på att själv behöva komma med egna åsikter. Fokus bör ligga på barnens här- och nusituation samtidigt som den vuxne måste rikta sin blick längre fram än vad barnet förmår att göra.

Socialstyrelsen (2012, 2013) betonar vikten av dokumentation vid bedömningen av barns bästa, och då särskilt av barnets egna berättelser och önskemål samt av de analyser som ligger till grund för

beslutet. Det bör klart och tydligt framgå om och hur barnets uppfattning har erhållits och uppmärksammas. Varje enskilt ärende måste anpassas efter barnets förmåga att förstå det som hen ska uttrycka sin åsikt om, informationen och situationen ska justeras efter det enskilda barnets mognad.

Barnets bästa har enligt Socialstyrelsen (2012) en överordnad relation till barnets vilja. Dessa begrepp används ofta parallellt utan att det ena ger företräde framför det andra. Begreppen ställs även mot varandra i vissa avseenden. Socialstyrelsen menar dock att detta är felaktigt då barnets bästa är ett resultat av ”en hel sammanvägning av barnets behov och uppfattning, föräldrarnas förmåga och uppfattning, faktorer i familj och miljö samt utlåtanden från sakkunniga och referenspersoner” (Socialstyrelsen, 2012, s.11). För att bedöma barns bästa ska barnets vilja alltså vara en del av beslutsunderlaget. Socialstyrelsen beskriver dock att det kan uppstå en intressekonflikt mellan barns vilja samt barns behov. Genom att synliggöra barns vilja och hur denna har påverkat beslutet kan konflikten undvikas. Detta genom att tydligt se till barnets vilja i barnets bästa.

Barnets behov kan vara utgångspunkten vid prövningar av *barnets bästa*, men *barnets vilja* ska synliggöras och uppmärksammas i beslutet. Barn har rätt att få uttrycka sin vilja och de har samtidigt rätt att slippa ta ansvar för svåra beslut. (Socialstyrelsen, 2012, s. 12)

1.7 Barns behov i centrum - BBIC

I Sverige arbetar idag i princip alla kommuner utifrån BBIC, barns behov i centrum, ett system för handläggning och dokumentation i utredning, planering samt uppföljning (Helena Ekholm, föreläsning BBIC-grundutbildning, 25 maj 2015) . Respondenterna i vår studie arbetar alla enligt denna modell. BBIC har utvecklats samt anpassats till Svensk lag och praxis av Socialstyrelsen och för att få arbeta enligt BBIC krävs licens. Genom BBIC vill Socialstyrelsen stärka barnets ställning i den sociala barnvården i överensstämmelse med socialtjänstlagen och FN:s barnkonvention, skapa struktur och systematik i arbetet för att åstadkomma bättre förutsättningar för uppföljning av insatser både på individ- och gruppnivå samt bidra till ökad kvalitet och rättssäkerhet. BBIC är en utveckling av de engelska förebilderna *Looking after Children* och *Framework for Assessment of Children in Need and their Families*. När Socialstyrelsen påbörjade projektet med BBIC år 1999 gjordes detta i nära samarbete med både engelska forskare och praktiker (Socialstyrelsen 2012, 2013).

Barnfokus är centralt för utredningar i BBIC och detta fokus ska bygga på samtal, observation eller annan kommunikation med barnet. All kontakt med barnet skall tas med hänsyn till barnets ålder och mognad. I de utredningsformulär som kommer med BBIC läggs stor vikt på att utredaren skall, så långt det är möjligt, fråga efter och dokumentera barnets egen uppfattning. Om barnet ej har deltagit skall även detta tydligt dokumenteras och förklaras (Socialstyrelsen, 2012, 2013).

BBIC har sin grund i det utvecklingsekologiska synsättet som utvecklades av Urie Bronfenbrenner. Till stor del beror barns utveckling, enligt Bronfenbrenner, på barnets individuella egenskaper i samspel med många andra omständigheter. Det rör sig om barnets inre egenskaper, till exempel genetiska förutsättningar och temperament. Utvecklingen påverkas även av barnets känslomässiga, kulturella samt socioekonomiska miljö. Han menar att barn utvecklas i ett sammanhang, utvecklingen sker i samspel och i interaktion med olika faktorer i omgivningen. Barnet betraktas som ett aktivt

subjekt som samspelar med sin omgivning och denna interaktion kan se olika ut beroende på klass, ålder, kön och etnicitet. Andra teoretiska utgångspunkter för BBIC är anknytningsteori och teorier om kritiska perioder i barns utveckling, risk och skyddsfaktorer samt sårbarhet och motståndskraft. Men även teorier om familjers funktion samt föräldrars kapacitet till omsorgstagande (Socialstyrelsen 2013).

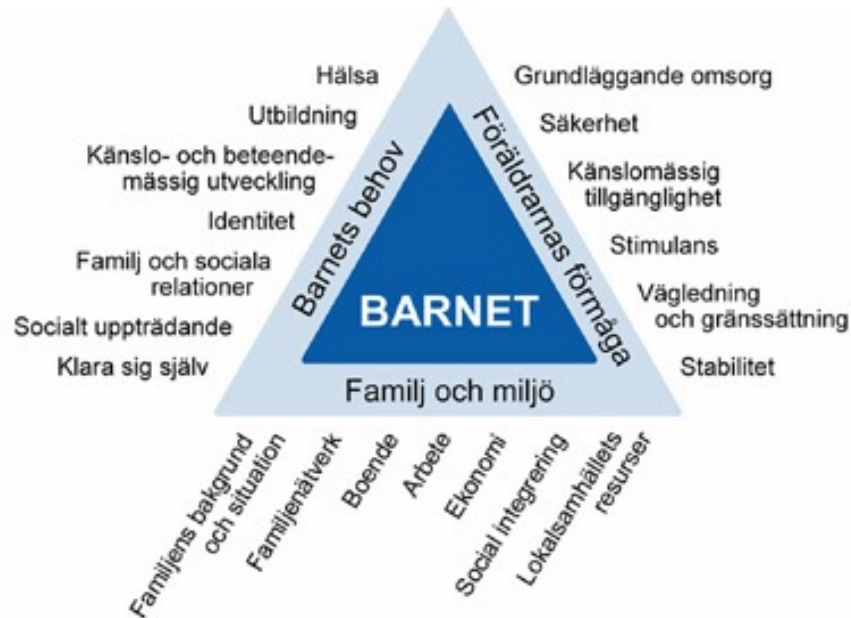

Bild 1: BBIC-triangeln

Vid informationsinsamling under utredning använder sig utredaren av BBIC-triangeln (se bild 1). I centrum av triangeln finns barnet och dess situation skall klarläggas utifrån triangels tre sidor, som representerar föräldrarnas förmåga, familj och miljö samt barnets behov. Med hjälp av triangeln skapas en struktur i utredningsarbetet. Den kan bland annat användas som utgångspunkt för planering av utredning och insats, som utgångspunkt i samtal, som hjälp att klargöra information, som hjälp i analys och bedömning av eventuella insatser samt som en gemensam referensram i det professionella nätverket (Socialstyrelsen 2013).

1.8 Barnkonventionen

Barnkonventionen eller FN:s konvention om barnets rättigheter är ”ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar” (<https://unicef.se/barnkonventionen>, hämtad 30/3-2015). Den innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. I dagsläget har i princip alla FN:s medlemsländer skrivit under den, det är endast USA och Sydsudan som inte accepterat konventionen. På Unicefs hemsida (<https://unicef.se/barnkonventionen>, hämtad 30/3-2015) läser vi att Barnkonventionen innehåller 54 artiklar som alla är lika viktiga. Dessa 54 artiklar utgör en helhet men det finns fyra grundläggande principer som betraktas som vägledande vid fall och frågor som rör barn. Dessa fyra är:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2).
- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn (artikel 3).
- Alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6).
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad (artikel 12).

Barnkonventionen ratificerades i Sverige 1990. Detta innebär att Sverige ”är folkrättsligt förpliktigt att följa barnkonventionen. Denna förpliktelse innebär att hela den offentliga sektorn och dess anställda representanter ska respektera, skydda och uppfylla barnkonventionen” (Socialstyrelsen, 2012, s. 8). Barnets bästa är dock enligt barnkonventionen inte alltid avgörande, även om det ska finnas med och väga tungt i beslut och ärenden som rör barn. (Socialstyrelsen, 2012)

Artikel 3, som handlar om barns bästa, har varit och är fortfarande flitigt diskuterad. Det som diskuterats är själva tolkningen och innebörden av begreppet barns bästa. Hans Ingvar Roth, professor i mänskliga rättigheter, hävdar att detta kan skifta beroende på kulturell kontext. Kritik som riktats mot begreppet är även att barnets bästa inte betraktas som den utslagsgivande riktlinjen i konventionen. Det kan uppstå besvärliga avvägningar när det kommer till det faktum att barns bästa alltid ska vara avgörande. Detta samtidigt som konventionen tillskriver barn grundläggande friheter. Hur dessa friheter tas till vara, leder enligt Roth, inte alltid till det som är bäst för barnen (svd.se, hämtad 30/3-2015).

Enligt Rasmussen (2003) är barnkonventionen ett viktigt redskap och ett stöd för socialarbetare som arbetar inom den sociala barnvården.

Barnkonventionen är ett viktigt incitament för att söka kunskap om barns villkor och vardag samt för reflektion och diskussion om innebörden i några av de vaga och mångtydiga begrepp som präglar barnvårdsarbetet. Barns bästa och barns behov är ett par exempel. (Rasmussen, 2003, sid. 82)

Rasmussen menar vidare att barnkonventionen bidragit till skapandet av ett gemensamt språk världen över kring barn och deras rättigheter (Rasmussen, 2003).

1.9 Litteratursökning

Vi var till en början intresserade av att söka efter litteratur och forskning kring hur barnperspektivet definieras, används och tolkas men också litteratur som belyser skillnaden mellan barnperspektivet och barns perspektiv. Vi har även intresserat oss för barn och barnkultur för att erhålla kunskap om hur synen på barn har sett ut och förändrats genom historien.

För att erhålla en kunskapsöversikt har vi gjort sökningar via databasen Discovery, Google Scholar, Diva samt Libris. Ämnesord vi har sökt på är barn, barnperspektiv, barns perspektiv, barns bästa, barns vilja, barnkonventionen samt kombinationer av dessa. Sökningar har även gjorts på sökordens engelska översättningar bland annat children perspective, best interest of the child samt Convention on the Rights of the Child. Vi har också sökt material om barnperspektiv och handläggning i ärenden som rör barn via Socialstyrelsens hemsida då vi sedan tidigare har vetskap om deras fokus på policydokument för arbetet inom Socialtjänsten. När det gäller vår valda analysmetod, diskursanalys,

har vi använt av oss av nämnda söktjänster och sökt på orden diskurs, diskursanalys samt diskursteori för att hitta litteratur och tidigare uppsatser att ta lärdom från. Utifrån de artiklar, studier samt böcker vi har hittat kopplat till vårt ämne har vi även sökt vidare efter användbar litteratur via respektive texts referenslista.

1.10 Kunskapsläge

Vi har funnit omfattande litteratur, både uppsatser, vetenskapliga artiklar samt böcker, kopplat till vårt ämne. Böcker kring barnperspektiv och barns perspektiv skrivna av författare inom olika discipliner såsom socialt arbete, pedagogik, juridik samt barn- och ungdomsvetenskap. Genom de uppsatser och avhandlingar vi läst har vi vidare identifierat kompletterande intressant litteratur och forskning för vår studie. Det finns tidigare forskning kring barnperspektivet och dess tillämpning inom socialtjänsten. Vi har dock upptäckt att det finns begränsad forskning gällande diskurser kring barnperspektivet bland handläggare inom socialtjänsten samt en mer problematiserande ansats kring själva begreppet.

1.10.1 Tidigare forskning kring barnperspektiv som begrepp

En stor del av forskningen kring begreppen barnperspektiv samt barns perspektiv har producerats inom andra vetenskapliga discipliner än socialt arbete. Den forskning vi refererar till har gjorts av forskare verksamma inom barnsociologi, barn- och ungdomsvetenskap samt pedagogik.

I den vetenskapliga tidskriften Locus nummer 3-4/2011 menar Karin Helander att medvetenheten kring problematiseringen av skillnader mellan barnperspektiv och barns perspektiv har blivit starkare och dessutom att begreppens innebörder tenderar att skifta. Helander hänvisar till Gunilla Halldén när hon skriver om vikten av att som forskare faktiskt diskutera och medvetengöra sig om vad man menar med ett barnperspektiv, då det används både metodologiskt och ideologiskt. Detta har lett till att begreppet barnperspektiv har blivit oprecist som metodiskt analysverktyg till följd av mångfalden av dess betydelse. Halldén skriver i sin artikel Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp (2003) att begreppet barnperspektiv idag också används i olika politiska sammanhang för att markera ett ställningstagande och att det är viktigt att det problematiseras kring begreppets innebörd då det samtidigt används i vetenskapliga sammanhang. Halldén betonar vikten i att urskilja vem som faktiskt formulerar perspektivet eller alternativt skapar kulturen kring det. Hon ställer sig frågan: ”Är det barnen eller någon som företräder barnen?” (2003, s. 13).

Ann-Christin Cederborg skriver i Locus (1-2/2012) att barnperspektivet kan beskrivas på flera sätt. Dels menar hon att barnperspektivet kan innebära ett försök att noga reda ut hur barn själva upplever sin egen situation, vilka konsekvenser en viss typ av beslut kan få som följd men även en ökad förståelse för hur dessa beslut faktiskt kan urskiljas av barnen själva. Cederborg menar vidare att barnperspektivet inom utredningsarbete kan handla om att erhålla ökad förståelse kring hur barndomen sett ut och vilka villkor som funnits för denna. Barnperspektivet kan också beskrivas som ett flerdimensionellt begrepp där den vuxnes syn på barn och barndom utgör ett sätt att tolka begreppet, och samhällets syn på barn och barnpolitik utgör ett annat. Ett tredje sätt att uppfatta begreppets mening handlar om barnens sätt att se på sin egen tillvaro. Cederborg menar vidare att det

tyvärr saknas analyser kring aspekter av barns erfarenheter i handläggning och beslutsfattande. Det som i många fall istället framhålls är de vuxenstyrda faktorerna. På grund av hur myndighetsföreträdare förstått och hanterat sitt uppdrag kan synliggörandet av barnets eget perspektiv därför beskrivas som begränsat. Det finns i alla ärenden som rör barn också krav på att dessa ska kunna tolkas med respekt till barnens egen uppfattning, att de ska bli ”förstådda utifrån socialt, emotionellt och historiskt perspektiv även om det är vuxna som till slut har ansvar för vad som framstår som det bästa för barnet” (2012, s 12). Cederborgs egen tolkning av myndigheternas förhållningssätt till barnperspektivet i utredningsarbete är att det framkommer andra synsätt, eller som hon själv beskriver det, ett uteslutande av barnperspektivet.

1.10.2 Forskning kopplat till det sociala arbetets praktik

I artikeln *Gestaltning av barns röster i socialtjänstens skriftliga utredningsbedömningar*, publicerad i Locus nummer 1-2/2012, illustrerar Elin Hultman hur socialsekreterare framställer barns röster om sin ohälsa. Hon gör detta genom att studera 60 stycken skriftliga utredningsbedömningar från socialtjänsten. Det är språket i utredningarna som är fokus för studien och då framförallt att se hur barns röster konstrueras som en del bland andra i skildringen av barns ohälsa. Hultman menar att barns position i socialtjänsten har blivit allt mer påtaglig sedan Sverige ratificerade FN:s barnkonvention. Genom barnkonventionens artikel 3, som fastställer att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet, och artikel 12, som pekar på barns rätt att fritt få uttrycka sina egna åsikter i frågor som rör dem samt att dessa ska ges betydelse utifrån deras ålder och mognad, säger Hultman att det går att urskilja två definitioner av barnperspektivet. Socialsekreterare ska alltid utgå från barnets bästa och Hultman menar att detta innebär ett vuxet barnperspektiv då det är den vuxnes perspektiv på vad som är bäst för barnet som är avgörande. Att barns röst ska bli hörd och att deras åsikter skall ges betydelse samt tas hänsyn till menar Hultman kan ses som barns egna perspektiv. Vidare skriver Hultman att dessa två definitioner är vägledande för socialtjänstens arbete. Hon menar dock att det saknas en given definition av hur ett barnperspektiv ska ges plats i socialtjänstens arbete. Beroende på hur socialsekreterare arbetar med dessa två betydelser av barnperspektivet relaterat till andra rekommendationer, lagar samt konventioner för socialtjänsten påverkar hur barnet inkluderas, hur deras livsförhållanden klarläggs samt hur deras situation konstrueras i de skrivna utredningarna. Hultman diskuterar att barn allt mer uppmärksammas som självständiga individer i både lagar och förordningar som är kopplade till socialtjänstens arbete samt att det talas flitigt om barnets rätt att komma till tals. Hultman menar att detta ”kan tolkas som att det finns en strävan att socialtjänsten ska arbeta för att ge barns åsikter betydelse i beslut som rör dem och deras livssituation” (sid. 77). Hennes resultat visar dock att när det gäller hälsoaspekter gällande barnet så ges vuxnas röster mycket större plats än barns egna. Tidigare studier har visat liknande resultat, att barns situation ofta beskrivs utifrån vuxnas tolkningar av barnet. Att barnet ofta beskrivs utifrån den vuxnes blick kan enligt Hultman bero på flera saker. Hon menar att socialtjänstens utredningstexter är en särskild typ av text.

De är riktade till klienten men ska också vara trovärdiga i rättsliga och juridiska sammanhang (Hall, 1997). De innebär att socialsekreterarnas bedömningar måste framstå som trovärdiga och de beslut som fattas ska vara giltiga utifrån den bild av det specifika barnet som gestaltas. Att barn inte bör tillskrivas för stort ansvar i beslutsfattandet (SOU, 1997) samt att socialsekreterare måste ta hänsyn till föräldrars rätt att besluta i frågor som rör deras barn (6kap 11 § FB) skulle också kunna påverka hur barns röster gestaltas. (Hultman, 2012, sid. 78)

Bodil Rasmussen har i en rapport från Socialhögskolan i Lund (2006) undersökt innebörder av begreppet barnperspektiv samt barns och föräldrars delaktighet i utredningar på enheten för barn och familj, familjerättsenheten samt familjehemsenheten inom socialtjänsten i Helsingborg. Rapporten är en av studierna inom projektet "Kunskapsbaserad socialtjänst" där ett samarbete mellan Lunds universitet, Campus Helsingborg och Helsingborgs stad bedrevs mellan åren 2002 till 2005.

I rapporten redogör Rasmussen för två delstudier där hon bland annat har studerat hur och i vilken mån utredarna skapar möjlighet till delaktighet för både föräldrar och barn i utredningsprocessen, vilka erfarenheter barn och föräldrar har av att delta i och vara föremål för utredning, vilken kunskap de vill och kan tillföra en barnavårdsutredning samt ungdomars erfarenheter av sina möjligheter till medbestämmande och delaktighet i relation till en placering i familjehem.

Två betydelsefulla faktorer för barns möjlighet till delaktighet är enligt Rasmussen socialsekreterarens kompetens samt kunskaper om och syn på barns behov. Hon listar även socialsekreterarens etiska medvetenhet, bemötande och strategier i relation till barn och föräldrar samt förmåga att lyssna på, tolka och ta till vara på barns perspektiv som viktiga beståndsdelar för delaktighet. Detta kan ta sig uttryck genom dokumentationen av barnens berättelser i journaler samt i utredningar. Vidare pekar hon även på vikten av socialsekreterarens medvetenhet och förhållningssätt till sitt eget professionella handlingsutrymme i relation till de faktiska ramarna. Andra faktorer för barnets möjlighet att komma till tals är ålder, mognad, kompetens och kommunikationsförmåga. Barnets förtroende för vuxna och tidigare erfarenheter av socialtjänsten samt av att bli tillfrågad om sin situation har också betydelse. Något som framgår tydligt i båda hennes studier är barns starka beroendeförhållande i relation till sina föräldrar. För att se till barnets rättighet att medverka med sina erfarenheter och perspektiv gäller det enligt Rasmussen att "skapa utrymmen och ta tillvara möjligheter i ett komplext sammanhang" (s. 105). Vidare skriver hon "Delaktighet är inte något som kan urskiljas eller läggas till som en särskild beståndsdel i det sociala arbetet. Det finns invävt i alla relationer och måste alltid förstås i relation till sin kontext" (s. 105).

Den rådande synen på barn som självständiga subjekt innebär enligt Rasmussen att socialtjänsten måste se barn som individer med egna rättigheter och inte enbart som föremål för insatser. Detta leder också till att det ställs krav på att göra barnen delaktiga i frågor som rör dem själva. Hon skriver vidare att det behövs en hög grad av professionell kunskap för att möta barn i utsatta situationer utifrån ett barnperspektiv. Rasmussen ser barnperspektivet som ett begrepp med många betydelser och menar att det inom den sociala barnvården saknas en konkret innebörd av begreppet.

Vilken är den faktiska innebörden i uttrycket ”barns behov i centrum” i praktiken? Begreppen barnperspektiv och barns delaktighet omges av mycket retorik och ideologi. Frågan är hur vi kan få en referensram till vad som är rimligt att uppnå – en referensram som är såväl empiriskt som teoretiskt förankrad i den sociala barnvårdens praktik. (Rasmussen, 2006, s. 6)

Vi har även tagit del av en kandidatuppsats som behandlar begreppet barnperspektiv. Den är skriven av Pernilla Ingvarsson och Hanna Johansson Borg och dess titel är följande ”Det oidentifierade barnperspektivet - om barnperspektiv och barns delaktighet i socialt utredningsarbete”. Syftet med Ingvarsson och Johansson Borgs studie var att genom kvalitativa intervjuer undersöka hur fem socialarbetare som arbetar med utredningar som rör barns livssituation uppfattar vad som menas med barnperspektiv och hur de använder barnperspektivet i sitt arbete. De ställer sig frågorna: Hur påverkas utredningsarbetet av barnperspektivet och vilket inflytande barn har i utredningen? Hur förhåller sig socialarbetaren till barnperspektivet beroende på barns ålder? De menar i sin slutdiskussion att problematiken grundar sig i att barnperspektivet kan definieras på så många olika sätt och således har olika innebörd. De diskuterar vidare att vi idag inte vet vad som faktiskt är bäst för barn men påpekar samtidigt att denna tolkning är något radikal.

I den tvärnationella studien Bedömning av ett barnvårdsärende - en studie i fem länder, publicerad av Socialstyrelsen, jämförs bedömningen samt arbetet kring två fiktiva barnvårdsärenden som presenterats i form av vinjetter. Studiens syfte var bland annat att försöka jämföra hur ett och samma ärende behandlades i de deltagande länderna samt att beskriva och analysera socialarbetarnas värderingar, reaktioner och handlingsmönster när de ställdes inför de olika vinjetterna. Det övergripande målet var att beskriva samt jämföra det sociala arbetet med barn i de deltagande länderna. Forskarna var även intresserade av att se om det fanns en samsyn i bedömningarna av ett barnvårdsärende inom respektive land. Studien genomfördes under 1999-2003 av forskare i Danmark, Storbritannien, Sverige, Tyskland och USA (Texas). Den del av studien som är av intresse för vår uppsats är den del som forskarna kallar för ”med fokus på barnets plats i bedömningen”. I denna del ställde forskarna två huvudfrågor, vilka var: I vilken utsträckning och på vilket sätt är barnet synligt i bedömningsprocessen? Kan barnets uppfattningar tas med i bedömningsprocessen? Resultaten visar att barnen är mer synliga i svaren från Sverige, Storbritannien och USA än i svaren från Tyskland och Danmark. När det gäller de socialarbetare, i alla länder, som inte fokuserar på barnet läggs fokus oftast istället på föräldrarna. Den andra frågan mättes genom att studera hur ofta socialarbetarna yttrade att de ville träffa barnet. Resultaten här visar på att förutsättningarna för att ta till vara barnets uppfattning varierar över länderna men främst med barnets ålder. Kopplat till studiens resultat frågar sig forskarna ”skyddas de här barnen olika mycket eller skyddas de på olika sätt? Är det lagstiftningen som genererar dessa och andra skillnader i resultaten kring barnets plats i bedömningsprocessen?”

1.10.3 Barn

Sommer och Pramling beskriver i boken Barnperspektiv och barnens perspektiv (2011) ideologin bakom den långa familjepolitiska tradition som återfinns i Skandinavien. Traditionen bygger på en

universalmodell som innebär att alla barn ska ha rätt till förskola och skola samt barnavård. De menar vidare att länderna i Skandinavien kan ses som pionjärer när det gäller barnperspektiv samt barns perspektiv. Länderna har bland mycket barnombudsmän, lagstiftning mot barnaga samt en läroplan i skolan som värnar om barns delaktighet och medbestämmande. Studier visar, enligt Sommer och Pramling, att barns rättigheter är stabilare och mer djupgående i Skandinavien än i många andra länder. De menar vidare att det råder en så kallad *barncentrering* och att intresset för barn och barns utveckling samt rättigheter är mycket stort.

Sommer och Pramling redogör vidare för hur den allmänna synen på samspelet mellan barn och vuxen radikalt har förändrats i Sverige under en relativt kort tidsperiod. Tiden innan andra världskriget dominerades av en auktoritär syn på barn, som exempelvis inbegrep ett icke-empatiskt vuxenperspektiv där strikt disciplin var vanligt i barnuppfostran. Efter andra världskriget har denna syn kontinuerligt ersatts av en ”förhandlingskultur där man når framgång genom utbyte av åsikter, argumentation och ansträngningar för att förstå varandras perspektiv” (s. 29). De skriver vidare att det idag finns ”ett underliggande kulturellt krav att den moderna vuxna människan ska kunna förstå och leva sig in i barnets perspektiv” (s. 30). Schiratzki (2010) menar att det i dagens lagstiftning läggs vikt vid att värna barnens intressen. Synen på barn och att deras rättigheter och värde likställs med en vuxens tar sig uttryck genom att barnets bästa alltid ska vara vägledande i ärenden som rör barn.

Johansson (2003) skriver att sättet att se på barn kan kopplas ihop med människosyn. Men barnsyn kan även ses som perspektiv på barn. Inom sociologin återfinns två perspektiv, att antingen se barn som ”human becomings” vilket innebär att de ses som mer ofullständiga än vuxna. Genom detta synsätt blir barndomen en brist som kan:

[...] åtgärdas genom utveckling och socialisation. Barn blir representanter för sin ålder, barnets uttryck tolkas som tecken på att det har en viss ålder eller befinner sig på ett visst utvecklingssteg, medan andra faktorer som kön, familjetillhörighet och personlighet tonas ner. (Johansson, 2003, s. 47).

Det andra sättet att se på barn är att betrakta dem som ”human beings”, som medmänniskor med samma avsikter samt kapaciteter som vuxna. Barnen delar samma livsvärld som de vuxna och är i hög grad delaktiga i denna (Johansson, 2003). Johansson menar att det har skett ett paradigmskifte under de senaste decennierna och att man numera ser barn som human beings snarare än som human becomings.

Gerison Lansdown (2005) skriver i publikationen *Can you hear me? The right of young children to participate in decisions affecting them* att barn är instinktiva kommunikatörer. Hon menar dock att alla vuxna tyvärr inte är instinktiva lyssnare. För att vuxna ska kunna uppfylla sina skyldigheter enligt barnkonventionen måste deras förmåga till att lyssna bli än större del av deras roll. Lansdown menar att om barn får delta kommer deras självkänsla samt självförtroende stärkas. Deltagande kan även ge ökat skydd för barn och öka deras totala kapacitet samt ge dem en bättre förståelse för demokratiska processer. Barns deltagande handlar även om social rättvisa samt mänskliga rättigheter. Alla människor har rätt att bli deltagare i sina egna liv, att påverka vad som händer med dem samt att deras åsikter respekteras och värderas. Lansdown skriver vidare att det i stora delar av världen kommer att

krävas övergripande förändringar för att skapa miljöer som uppfyller ovan nämnda rättigheter för barn. I en majoritet av världens länder är fortfarande den rådande uppfattningen att barn är passiva mottagare av skydd och vård. Enligt Lansdown är det av stor vikt att skapa utrymmen där barn kan höras samt lära dem om sina rättigheter. Detta skulle kunna leda till att barnen kan börja interagera med världen omkring dem.

1.10.4 Sammanfattning av kunskapsläget

Vårt avsnitt om kunskapsläget har delats in i tre kategorier, forskning kring barnperspektivet som begrepp, forskning kopplat till det sociala arbetets praktik samt barn. I avsnittet om forskning kring barnperspektivet som begrepp är en stor del av den forskning vi hittat producerad inom andra discipliner än socialt arbete. Forskningen visar på att innebörden av barnperspektivet och barns perspektiv tenderar att skifta och att medvetenheten kring problematiseringen av de båda begreppen har blivit starkare. Barnperspektivet kan bland annat beskrivas som ett sätt att noga utreda hur barn själva upplever sin situation och vilka konsekvenser ett visst beslut kan få för barnen. Dock menar forskning att det saknas analyser av aspekter kring barns erfarenheter i beslutsfattande och handläggning.

Under den andra kategorin, forskning kopplat till det sociala arbetets praktik, redogörs för tre studier samt en kandidatuppsats. Elin Hultman (2012) har genom att studera språket i utredningar kring barn försökt att visa på hur barnens egna röster framställs. Hennes resultat visar att när det gäller hälsoaspekter gällande barnet så ges vuxnas röster mycket större plats än barns egna i utredningstexterna. Resultatet överensstämmer med tidigare studier som visat på att barns situation ofta beskrivs utifrån vuxnas tolkningar av barnet. I studien diskuterar hon även att det genom barnkonventionens artikel 3 och artikel 12 går att utläsa två definitioner av barnperspektivet, ett vuxet barnperspektiv samt barns egna perspektiv, och att dessa definitioner är vägledande för arbetet inom socialtjänsten. Hon diskuterar vidare att det dock saknas en klar definition av barnperspektivet inom socialtjänsten.

Bodil Rasmussen (2006) belyser i sin studie olika innebörder av barnperspektivet samt barn och föräldrars delaktighet i utredningar. Hon menar att två betydelsefulla faktorer för barns möjlighet att delta är socialsekreterarens kompetens samt kunskap om och syn på barns behov. Hon belyser även vikten av socialsekreterarens etiska medvetenhet, bemötande och strategier i relation till barn och föräldrar, samt deras förmåga att kunna lyssna på, tolka och ta till vara på barnperspektivet. En slutsats hon drar är att det behövs en hög grad av professionell kunskap för att kunna möta barn i utsatta situationer utifrån ett barnperspektiv.

Kandidatuppsatsen bygger på kvalitativa intervjuer med fem socialarbetare som arbetar med utredningar rörande barns livssituation och i sin slutdiskussion skriver författarna att det finns många olika definitioner av barnperspektivet och dess innebörd.

Slutligen presenterar vi i denna kategori en tvärnationell vinjettstudie som genomfördes 1999-2003 av forskare i Danmark, Storbritannien, Sverige, Tyskland och USA (Texas). Den del av resultatet som vi redovisar för visar på att villkoren för att ta till vara på barnets uppfattning varierar i de olika

länderna men framförallt med barnets ålder. Barnens uppfattningar var som mest synliga i svaren från Sverige, Storbritannien och Texas. Studien visar även på att när socialarbetarna inte lägger fokus på barnen läggs det istället oftast på föräldrarna.

Under kategorin barn återfinns forskning kring hur barns rättigheter och plats i samhället har förändrats över tid samt hur synen på barn har gått från "human becomings", att se barn som ofullständiga vuxna, till "human beings". Det sistnämnda innebär att barn ses som medmänniskor med samma kapacitet och avsikter som vuxna. När det gäller barns plats i samhället menar Sommer och Pramling (2011) att Skandinavien kan ses som pionjärer när det gäller barnperspektivet samt barns perspektiv. De talar om en barncentrering i Skandinavien som innebär att intresset för barn och deras utveckling samt rättigheter är mycket stort. De listar en rad olika inrättningar i länderna som tyder på detta bland annat barnombudsmän och lagstiftning mot barnaga.

Vi redogör även i avsnittet barn kort för en studie kring de positiva effekter som kommer av att barn får vara delaktiga i frågor som rör dem själva men också i samhället i stort.

2 Teori

I detta avsnitt kommer vi först att redogöra för begreppet diskurs för att sedan beskriva Laclau och Mouffes diskursteori samt avsluta med ett avsnitt om makt.

2.1 Diskurs som begrepp

Inom det diskursteoretiska området finns det inte en enhetlig definition av begreppet diskurs och det råder även delade meningar kring hur diskurser ska analyseras på bästa sätt. Definitioner och analysmetoder är ofta knutna till olika teoretiker inom diskursanalys. Förenklat kan man, som Winther Jørgensen och Phillips (2000), beskriva en diskurs som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (s.7). Denna definition är väldigt bred och innebär egentligen att alla mänskliga processer kan tolkas i form av diskursteoretiska beteckningar. Diskursteoretiker kritiserar ofta just för detta och enligt Winther, Jørgensen och Philips (2000) råder det en oenighet om diskursernas ”räckvidd”.

Michael Foucault utvecklade tidigt både teorier och begrepp inom diskursanalysen och Winther Jørgensen och Philips (2000) menar att många riktningar inom diskursanalysen har sin grund, till olika grad, i Foucaults tänkande. Rosengren (i Bergström och Boréus 2012) tolkar Foucaults diskursbegrepp som att han avser ”en praktik som frambringar en viss typ av yttranden” (s. 358).

Synen på diskurs i detta arbete kommer av vårt val av teorier och metod med utgångspunkt i Laclau och Mouffes diskursteori. I Howarth (2007) står att läsa att ”Laclau och Mouffe använder begreppet för att betona det faktum att varje social konfiguration är meningsfull”, och att det betyder att ”det diskursiva sammanfaller med objektens vara” (s. 11). Laclau och Mouffes syn på diskurser liknar Foucaults definition men när Foucault ser att det enbart kan finnas en diskurs menar Laclau och Mouffe att flera konkurrerande diskurser kan existera samtidigt. De ser det sociala som en diskursiv konstruktion och menar att i princip alla sociala fenomen kan analyseras genom diskursanalytiska redskap. En diskurs är enligt dem aldrig en sluten enhet utan den omformas ständigt i dess kontakt med andra diskurser. Nyckelordet i diskursteorin är därav *diskursiv kamp*. Olika diskurser, med varsin tanke kring hur den sociala världen skall uppfattas, kämpar mot varandra för att just den egna uppfattningen skall bli dominerande. Diskursteorin använder sig även av begreppet det diskursiva fältet vilket innefattar allt det som inte får plats i de enskilda diskurserna (Winther Jørgensen och Philips, 2000).

Winther Jørgensson och Philips (2014) menar även att det inom diskurser alltid finns vissa bestämda positioner att ta i besittning. De tar ”läkare” och ”patient” som exempel på detta. Till de angivna positionerna binds också olika förväntningar kring hur en kan föra och bete sig, vad man kan och inte kan säga.

2.2 Laclau och Mouffes diskursteori

Vår valda analysmetod bygger på Laclau och Mouffes diskursteori. Laclau och Mouffes har i skapandet av denna teori influerats av flera olika traditioner. Däribland återfinns ett sammanförande av marxismen och strukturalismen, där det förstnämnda givit avstamp för tänkandet och det sistnämnda öppnat upp för teorier om betydelse (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Laclau och Mouffe är, liksom flertalet diskursanalytiker, även influerade av den schweiziske lingvisten Ferdinand de Saussures syn på språket som ett teckensystem. Saussures menade att ett uttryck inte har en given innebörd. Han skiljde på beteckningen (som helt enkelt är namnet på ett uttryck) och innehållet. ”Det betecknade motsvarar begreppet, dvs föreställningen eller tankeinnehållet” (Bergström och Boréus, 2012, s. 365). Uttryck och innehåll skapar tillsammans tecken. Winther Jørgensen och Phillips (2000) skriver att tecknen får sin betydelse genom att skilja sig från andra tecken. De liknar Saussures syn på språket som ett fiskerät.

[...] ett fiskerät där varje tecken har sin plats som en av knutarna i nätet. Knuten hålls på plats i det utspända nätet av sitt avstånd till alla de andra knutarna i nätet, liksom tecknet definieras genom sitt avstånd till de andra tecknen. (Winther Jørgensen och Phillips, 2000, s. 17)

Laclau och Mouffes syn på tecken skiljer sig dock en aning då de, liksom poststrukturalisterna, menar att betydelsen av ett tecken inte är så entydigt och fixerat. Metaforen vid ett fiskerät begränsar varje ord till att endast ha en mening. Laclau och Mouffe tänker att vi genom vårt språk sätter tecken i olika relationer till varandra och genom detta ger vi dem nya betydelser. Inom diskursteorin handlar det om att aktivt försöka kartlägga processerna kring tecken vars betydelse det råder kamp om (Winther Jørgensen och Phillips, 2000). Laclau och Mouffes menar att det inom diskursteori är viktigt att förstå det sociala som något konstruerat och att alla fenomen som finns där kan analyseras med diskursteoretiska analysverktyg. De menar vidare att dessa fenomen aldrig kan bli färdiga och att betydelsen av dem aldrig riktigt kan fixeras.

Med en diskursteoretisk utgångspunkt ligger intresset vid att analysera hur och på vilket sätt diskurser av olika strukturer fixeras och förändras. Detta görs genom att granska hur artikulationerna hela tiden ifrågasätter, omformulerar eller återger de olika diskurserna. Med artikulation avses i detta sammanhang att ett begrepp eller ord måste sättas i relation till andra för att ges en viss mening. Laclau och Mouffe föreställer sig alltså att en diskurs består av positioner eller tecken som är sammanlänkade och får sin mening i relation till varandra.

Laclau och Mouffe har en omfattande begreppssamling och dessa begrepp är mycket användbara vid en diskursanalys av ett material. De talar bland annat om positioner som beskriver diskurens innehåll. I viss litteratur används även tecken för att beskriva detsamma. Positionerna kan vara element eller moment. Moment är ett tecken vars betydelse är fixerad och som det ej råder någon kamp om. Element är det motsatta, ett tecken vars mening inte fått sin slutgiltiga innebörd. Vidare använder Laclau och Mouffe sig av begreppen flytande signifikanter och nodalpunkter. Flytande signifikanter beskrivs som tecken vars betydelse det finns kamp om att definiera. Dessa är också öppna för att tillskrivas olika betydelser. Nodalpunkter innebär vissa privilegierade tecken som

diskursen organiseras utifrån. Dessa tecken har en bestämd betydelse inom ett visst område. Winter Jørgensen och Phillips (2000) tar kroppen till hjälp för att förklara detta. De menar att kroppen i ett visst sammanhang, exempelvis inom den medicinska diskursen betraktas som en nodalpunkt men i förhållandet mellan den diskursen och andra allmänna behandlingsdiskurser betraktas kroppen istället som en flytande signifikant. Det finns alltså fler konkurrerande sätt att uppfatta dessa tecken och diskurser på.

Den diskursteoretiska traditionen menar att det inom diskurser går att finna en strävan efter att omvandla element till moment och för att minska en mångtydighet som kan finnas inom en viss diskurs. När varje moments betydelse är fixerad vid de andra tecknen i diskursen kan denna betraktas som sluten. Laclau och Mouffes betonar det svåra i denna process och menar att den betydelse som en diskurs förkastar till det diskursiva fältet på något sätt alltid utgör fara för entydighetens stabilitet. Det diskursiva fältet kan förklaras vid diskursens yttre, det vill säga allt det som denna också utesluter (Winther Jørgensen och Philips, 2000).

2.3 Makt

Efter sammanställning av vårt resultat, med hjälp av diskursanalys, såg vi ett behov av att ta hjälp av ännu en teori för att kunna göra en fördjupad analys av valda delar av resultatet. Då både teorier och begrepp inom diskursanalysen till olika grad har sin grund i Foucaults arbete har vi läst delar av hans teorier kring makt och om hur makt tar sig uttryck i samhället. Vi fann då även sociologen Mats Franzéns beskrivning av tre maktbegrepp.

2.3.1 Michael Foucault

Grundläggande för att förstå Foucaults teorier om makt är att han skiljer på kunskap och vetande.

Med kunskap menar jag relationen mellan subjektet och objektet och de formella regler som styr den. Vetandet syftar på de villkor som är nödvändiga för att vid en tidpunkt en viss typ av objekt skall kunna bli föremål för kunskap och för att ett visst uttalande skall kunna formuleras. (Foucault i Tengland, 2010, s. 238).

Detta vetande kan kallas för diskursformationer och dessa påverkar hur vi förhåller oss till kunskap. Diskursformationer kan förändras över tid. Enligt Foucault uppstår makt genom att dessa diskursformationer eller vetande ger upphov till olika sätt att tänka och att vara.

Vi borde snarare erkänna att makt producerar vetande (och inte bara genom att uppmuntra det därför att det tjänar makten eller därför att det är användbart); att makt och vetande direkt inbegriper varandra; att det inte finns någon maktrelation utan ett motsvarande konstituerande fält av vetande, inte heller något vetande som inte samtidigt förutsätter och utgör en maktrelation. (Foucault i Tengland, 2010, s. 245).

Foucault ser att makt kan verka från alla håll. Han ser också att makt inte enbart är förtryckande utan att den även kan vara producerande genom att makten skapar nya kunskaper inom olika fält och nya sätt att vara på, det vill säga nya subjekt. Detta kan innebära att dessa ”nya kunskaper” kan drabba vissa grupper i samhället hårt då de anses avvika från diskursernas normer. Exempel på detta är

psykiskt sjuka, sexuellt avvikande, överviktiga eller problembarn som kan komma att utsättas för disciplinerande åtgärder för att de ska bli ”normala”. Foucault menar vidare att makten finns överallt i samhället, på alla nivåer och att den verkar åt alla håll, det är alltså inte enbart staten som står för makten (Tengland, 2010). Makten utövas från otaliga håll och i en växelverkan mellan både ojämlika och skiftande relationer. Detta medför att makten aldrig är absolut utan relativ samt att maktrelationer kan förändras. Svärd och Starrin (2006) skriver att detta synsätt innebär att makt inte enbart är ett verktyg som socionomen kan ta till i bestämda situationer utan att den är infogad i alla yrkesrelationer. ”Parterna i en relation är både utsatta för makt och använder makt och utövar motstånd. Där makt finns, finns också motstånd.” (Svärd & Starrin, 2006, s. 249)

2.3.2 Strukturell makt, intentionell makt och relationell makt

Franzén (2010) skriver att det finns två delar i frågan om makt. Den ena handlar om begreppet makt, vad makt anses vara för något, och den andra delen inbegriper frågan om hur makten är utformad och hur den fungerar i till exempel Sverige. ”Maktfrågan är således en fråga både om begreppet makt och om maktens faktiska förhållanden.” (s. 85). Han skriver vidare att dessa två delar hänger ihop med varandra. Det maktbegrepp vi väljer att utgå från påverkar vilka maktförhållanden som vi anser är viktiga. De historiska och empiriska omständigheterna har stor betydelse när vi studerar makt då de styr var vi väljer att lägga vårt intresse. Vidare går att läsa att maktförhållanden kan ses som specifika kombinationer av diskurser och resurser.

Franzén använder sig av tre olika maktbegrepp, det intentionella maktbegreppet, det strukturella samt det relationella maktbegreppet. I det *intentionella maktbegreppet* är makten kopplad till en aktör, ett handlande subjekt. Subjektet kan bland annat vara en person, en organisation eller en nation som besitter mer eller mindre makt beroende på omständigheterna. Det intentionella maktbegreppet handlar vidare om kraft och styrka men också om att maktens subjekt/aktör har en vilja och ett mål. Franzéns sammanfattning av det intentionella maktbegreppet lyder: ”någon - allt från en person till en organisation av något slag - har makt, är maktens subjekt, och handlar med bestämda avsikter. Dessa avsikter kallas även för mål eller intressen.” (s. 87).

Det *strukturella maktbegreppet* inbegriper makt som en bestämd relation mellan två eller fler parter. Det bygger på att det i samhället finns en maktfördelning som bestäms av en rad fastställda förhållanden mellan olika positioner som i sin tur bestämmer över de flesta andra förhållanden i samhället. Maktfrågan handlar om över- och underordning och därav är inte viljan lika central som i det intentionella maktbegreppet. Makten visar sig genom överlägsenhet som både kan innebära fysisk styrka men också kunskaper och psykologisk insikt.

Franzén placerar dessa två maktbegrepp i vardera handlingsteorier, det intentionella maktbegreppet och i strukturteorier, det strukturella maktbegreppet. Han skriver vidare att det finns ett alternativ till dessa två begrepp som gör det möjligt att betrakta både subjektens handlande och de strukturer som subjektet verkar inom. Det begrepp som förenar det intentionella och det strukturella kallas för det *relationella maktbegreppet*. Franzén citerar Foucault som han menar har formulerat detta maktbegrepp på ett bra och koncist sätt:

...makt [är inte] någonting som förvärvas, avhändas eller delas...; makt utövas från oräkneliga håll och i ett växelspel av ojämlika och rörliga relationer; ... maktrelationer [är inte] utanförstående i förhållande till andra typer av relationer ... utan ... inneboende i dem ...; de ... har ... en omedelbart produktiv roll ... [M]akten kommer underifrån; det vill säga att det finns inte en binär och genomgående motsättning mellan härskare och behärskade som något grundläggande för maktrelationerna ... [D]är makt finns, finns motstånd, och likväl, eller kanske just därför, står motståndet aldrig i utanförställning i förhållande till makten. (Foucault i Franzén 2010, s. 89-90)

Franzén skriver att makt finns i alla slags relationer och att makten verkar genom relationer, från alla håll. Då synen är att makten skapas genom interaktion mellan individer ses inte makt som något som går att äga, dela eller inta. Den relationella makten finns alltså i relationen och är då inget redskap som kan användas för att härska över någon annan. Då den verkar genom relationer är makten därför aldrig absolut, utan relativ. I en relation mellan två parter utsätts båda parterna för makt och tillämpar makt. De använder även motstånd. Med utgångspunkten att makt finns i alla relationer och att den verkar genom dessa blir fokus för en maktanalys hur makten hanteras. Franzén skriver också att det relationella maktbegreppet skapar en möjlighet till att se på makt som något positivt. ”Den verkar positivt genom att bidra till att något upprätthålls eller skapas” (s. 91). Han menar vidare att ”makt kan som bekant inskränka friheter, men den kan också befrämja friheter - friheten börjar inte där makten slutar” (s. 91).

3 Metod och material

I detta kapitel redovisar vi först kort för uppsatsens vetenskapsteoretiska ansats för att sedan beskriva vårt val av metod. Uppsatsen bygger på diskursanalys och denna metod beskrivs allmänt i avsnitt 3.2. I avsnitt 3.3 återfinns en mer specifik beskrivning av vår valda analysmetod som har sina grunder i Laclau och Mouffes Diskursteori. Under punkt 3.4 samt 3.5 beskriver vi vårt material och urval och för sedan en diskussion kring både metod och material under 3.6. Vi avslutar kapitel tre med studiens avgränsningar, tillvägagångssätt, bearbetning av material, diskussion kring resultatets tillförlitlighet samt etiska överväganden.

3.1 Vetenskapsteoretisk ansats

Vår studie bygger på en kvalitativ metod. Kvalitativa metoder är en ontologisk utgångspunkt som beskrivs som konstruktionistisk till skillnad från kvantitativa som anser att det finns en objektiv verklighet som går att beskriva i form av mätbara variabler. Verkligheten ses alltså inom kvalitativa metoder som socialt konstruerad. Den uppstår i samspelet individer emellan och tonvikten ligger på hur individer tolkar och uppfattar verkligheten. Under insamling och analys av data betonas ord framför kvantifiering (Bryman 2011).

Vi använder oss av en diskursanalys i detta arbete och Winther Jørgensen och Philips beskriver diskursanalys som ”en teoretisk och metodisk helhet - en paketlösning” (s. 10). De menar att detta paket innehåller filosofiska utgångspunkter, teoretiska modeller, metodologiska riktlinjer samt särskilda tillvägagångssätt för språkanalyser. Vår valda analysmetod bygger på Laclau och Mouffes diskursteori som vilar på en socialkonstruktionistisk grund. Burr i Winther Jørgensen och Philips (2000) listar fyra antaganden som är gemensamma för det breda socialkonstruktionistiska fältet. För det första är synen på kunskap kritisk. Kunskap är aldrig objektiv och verkligheten ses som en produkt av vårt sätt att kategorisera världen. Vidare skapas och upprätthålls kunskap genom sociala processer och vårt sätt att uppfatta världen på är kopplat till historiska samt kulturella betingelser. Slutligen finns det ett samband mellan kunskapen och den sociala handlingen. Varierande världsbilder innebär att vissa handlingar ses som naturliga och andra omöjliga.

3.2 Val av metod

Wreder (2007) skriver att diskursanalys är ett bra val då man är intresserad av att studera hur vår kunskap om det som ”är” skapas socialt och språkligt. Hon menar också att diskursanalys av traditionellt material, såsom enkäter, kan öppna upp för andra frågor och analyser än brukligt.

Vi har valt att använda oss av en diskursanalys i ett syfte att erhålla en djupare förståelse kring sättet respondenterna talar om begreppet barnperspektivet. Vi är egentligen inte intresserade av personerna bakom svaren utan av det som finns att säga kring det specifika begreppet. Hur man talar om ett visst begrepp kan således vara ett sätt att förstå varför vi också agerar och gör vissa ställningstaganden i arbetet med barn. Wreder (2007) menar att analyser inom diskursteorin hela tiden befinner sig på en inomdiskursiv nivå, vilket vidare innebär att fokus ligger på att se och försöka

förklara det som sker inom diskursen och inte ”utanför”. Enligt Wreder handlar det således om att inte särbehandla materiella villkor.

Under vilka omständigheter en utsaga kom till, vem det är som säger något, och vad denna någon försöker uppnå för egen del eller egentligen menar kan förvisso analyseras, men i så fall också diskursivt och inte som någonting utanför och oberoende diskursen. (Wreder, 2007, s. 45)

Vårt mål är således att analysera själva diskursen och inte ”verkligheten” bakom dem. Vi såg diskursanalys som ett bra val då språket står i fokus. Språket i sig är inte till för att förstå verkligheten utan befäster och producerar den sociala verkligheten, vilken vi är intresserad av att nå. Diskursanalys är även ett bra val då den rymmer en idé om att språket också är utformat i olika mönster och att dessa följs av våra utsagor när vi agerar inom olika sociala områden samt sammanhang. Vi ser det därmed intressant att analysera barnperspektivet med hjälp av en diskursanalys, då detta betraktas vara ett mångtydigt och icke-fixerat begrepp. Här ämnar vi att kunna urskilja vissa mönster, se om den råder en viss ”kultur” kring hur det används. Detta i sin tur skulle kunna säga något om varför vi arbetar som vi gör.

3.3 Diskursanalys

Det finns flera former av diskursanalys och det som förenar dem alla är att språket står i fokus, samhället studeras genom språket. Språket är inte enbart till för att förstå verkligheten utan både befäster och producerar den sociala verkligheten (Bergström & Boréus, 2012). I diskursanalys är metod och teori sammanlänkade och vilar på en socialkonstruktivistisk grund (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Ordet diskurs rymmer en idé om att språket är utformat i olika mönster. Det är således dessa mönster våra utsagor kommer att följa när vi agerar i olika sociala områden. Winther Jørgensen och Phillips (2000) menar att diskursanalys på ett jämförbart sätt är en analys av dessa mönster.

Diskursanalys kan tillämpas på tal, texter, bilder och alla andra typer av material. Insamlandet av data inom diskursanalysen skiljer sig mycket mot andra insamlingsmetoder, som intervjuer, enkäter och observationer, där man ser insamlandet som ett sätt att ”färdiga fakta” från samhället kommer forskaren till hands för att sedan analyseras. I diskursanalysen kommer oftast inte insamlandet av fakta först följt av analys utan ses som en helhet. Urval och tillvägagångssätt är självklart av stor betydelse även i diskursanalysen. Det är mycket viktigt att forskaren motiverar sina val väl, men data betraktas som sagt på ett annat sätt och då behöver vetenskapsteoretiska frågor och empiri hanteras mer integrerat. Det viktigaste för diskursanalysen är att empirin gör anspråk på att säga något om verkligheten och det görs inte skillnader i sanningshalten mellan till exempel en artikel i en veckotidning eller en avhandling. Diskursanalysen menar att de bägge texterna på samma gång både är konstruerade och konstruerande. De finns i verkligheten samtidigt som de avbildar verklighet. Diskursanalysen ger möjlighet till en bred variation och blandning av material och grunden är som tidigare nämnt att inget material är trovärdigare än det andra utan det handlar om att forskaren använder materialet för sina egna syften. Det är dock viktigt att forskaren redogör för vems kontext det

är och motiverar detta val av kontext samt diskuterar vad detta gör för studien (Börjesson & Palmblad 2007).

Målet för forskaren vid en diskursanalys är att analysera själva diskurserna och inte ”verkligheten” bakom dem. Utgångspunkten, som kommer av den socialkonstruktivistiska grunden, är att det aldrig går att nå verkligheten utanför diskurserna och därav är det diskurserna som är kärnan för analysen. Det viktiga i diskursanalysen är att arbeta med det som verkligen har sagts eller skrivits för att se om det går att utrona några mönster och se vilka sociala konsekvenser dessa olika framställningar av verkligheten leder till (Winther Jørgensen och Philips, 2000). I en diskursanalys ges också det som är frånvarande i texten lika stort värde som det faktiska innehållet. ”Den tittar lika mycket på det som är *underförstått* som det som är explicit” (Denscombe 2009, s. 395). För att kunna analysera materialet måste därför forskaren gå in i forskningsprocessen med en rad förhandsantaganden som bygger på befintlig kunskap om till exempelvis samhället, politik samt kultur.

3.3.1 Tillämpning av metod

Laclau och Mouffes diskursteori är enligt Wreder (2008) huvudsakligen teoretisk och det saknas praktiska och konkreta beskrivningar av hur analysen skall göras i teorin. Dock kan deras begreppssamling användas som ett analysredskap. Wreder har konstruerat en analysmodell i tre steg som bygger på dessa och denna ämnar vi att inspireras av i analysen av vårt material. Modellen går i korthet ut på att:

1. Identifiera de tecken i utredarnas svar som diskurser centreras kring.
2. Beskriva de diskurser som framträder genom att lokalisera nodalpunkter och flytande signifikanter, i dem samt undersöka hur moment, tecken vars betydelse det inte råder kamp om och element, tecken vars betydelse det råder en kamp om, länkas till dessa.
3. Undersöka diskursernas inkluderande och exkluderande verkningar. Vad ryms i diskurserna och vad stängdes därmed ute. Vilka konsekvenser fick detta?

De två första stegen kan liknas vid en tematisering eller kodning av empirin och går ut på att lista tecken som ser ut att vara viktiga. Efter fler genomläsningar är målet att försöka gruppera dessa tecken kring olika teman.

3.3.2 Teoretiska begrepp för analys

Diskursanalysen innefattar, som tidigare nämnt, en mängd olika begrepp vid analys av material. Vi har i vår analys valt att använda fyra av dessa, från diskursteorin, av vilka en kort och tydliggörande redogörelse följer nedan.

- Nodalpunkter är de tecken som betraktas vara särskilt gynnade. Det är kring dessa diskursen organiseras. Dessa tecken kan vara tomma i sig men när de sätts in i en speciell diskurs kan dessa få en mer ingående betydelse.

- Element är de tecken som ej fått en slutgiltig betydelse. Dessa tecken betraktas vara mångtydiga.
- Moment är i stället de tecken som det inte råder kamp kring hur man bör definiera. I en diskurs har dessa tecken med andra ord en mer slutgiltig mening och är otvetydiga.
- Flytande signifikanter är en typ av element, alltså tecken som betraktas vara relativt mångtydiga i den specifika diskursen. Dessa tecken är dock öppna för tillskrivningar av olika betydelse (Winther Jørgensen och Philips, 2014).

3.4 Material

Vi har valt att samla in vår empiri genom enkäter med öppna frågor. Inom diskursanalysen görs det en skillnad på naturligt förekommande material, som observationer och tidningsartiklar, och material som har alstrats av forskaren själv. Ett material som producerats av forskaren kan till exempel vara enkäter och svaren på dessa. Det förs diskussioner kring dessa två typer av material och de finns de som gör gällande att det naturligt förekommande materialet har ett försprång mot de skapade. De menar att det naturliga materialet ger en bättre bild av samhället då forskaren inte varit närvarande. Andra diskursanalytiker, oftast sociologer och samhällsvetare, hävdar dock att man med hjälp av systematiska insamlingar kan göra säkrare och bättre analyser. Ett sätt att se på det skapade materialet kan vara att göra forskaren till en del av analysen, exempelvis vid intervjuer när forskaren ingår i interaktionsprocessen (Börjesson & Palmblad, 2007).

I Kvale och Brinkmann (2009) menar Parker att det finns fyra frågor som en forskare kan ställa till sitt material vid en diskursanalys: Varför är texten intressant? Vad vet vi om det material från vilken den konstituerades? Vilka blir effekterna av olika tolkningar av texten? Hur förhåller sig texten till maktmönstren? När det gäller vårt material anser vi att dessa fyra frågor kan bli relevanta att ställa till materialet i stort, ej till de enskilda enkäterna var för sig. Vi anser att vårt material, svaren på våra frågor, är intressant för att det kan ge uttryck för yrkesutövarnas syn på det specifika begreppet barnperspektiv. Vårt materialet är som vi tidigare nämnt indirekt skapat av oss själva och det kan därför ses som ett icke naturligt förekommande sådant.

3.4.1 Enkäter

Det mest typiska för enkäter är att de ofta används i samband med kvantitativ forskning och surveydesign när syftet är att kunna kvantifiera sin data. Våra enkäter var av en mer kvalitativ karaktär, bestående av öppna frågor. Kvantifiering är således inte av intresse för oss, utan vårt fokus ligger vid att undersöka diskurserna i svaren. Även om enkäter och intervjuer vid flera fall betraktas som ett liknande forskningsinstrument finns det fortfarande en del uppenbara skillnader. En av dessa är att det vid ifyllande av enkäter inte finns någon intervjuperson närvarande. Respondenterna måste således själva både läsa och besvara frågorna, vilket innebär att enkäter som instrument bör vara relativt tydliga och lättförståeliga. Det finns ett uttryck som kallas "enkättrötthet" och syftar till att enkäter ibland kan vara så långa att respondenten tröttnar och väljer att avsluta innan alla frågor är

besvarade. Det är därför av stor vikt att utforma enkla och tydliga enkäter som bevarar intresset hos respondenten (Bryman, 2001).

Det finns både för- och nackdelar med alla sätt att samla in sin empiri/data och här följer en beskrivning av fördelar med en enkätinsamling. Bryman (2001) menar att intervjuer tenderar att bli dyra att genomföra men att enkäter istället är ett fördelaktigt sätt i synnerhet om man har stort urval personer. Inom forskning finns det ett begrepp som kallas intervjuareffekt vilket syftar till att intervjupersonen vid en intervju kan påverka svaren respondenterna lämnar. Detta är en effekt som elimineras i samband med enkät då det inte finns någon intervjuperson närvarande. Vi väljer att använda oss av enkäter för att på minsta möjliga sätt påverka respondenternas svar. Vidare är vi dock medvetna om att det finns en risk att vi kan påverka diskursen kring begreppet barnperspektiv genom sättet frågorna formuleras. Ingen metod är felfri och nedan presenteras de nackdelar som finns beträffande enkäter som insamlingsmetod. Skulle det uppstå frågetecken kring en eller flera av frågorna i en enkät finns personen som utformat frågorna ej tillgänglig för tydliggörande. Detta kan medföra att vissa frågor inte blir besvarade. Avsaknaden av själva mötet mellan forskare och respondent bidrar självklart till en del nackdelar av just denna karaktär. Det finns inget utrymme att komplettera eller att ställa uppföljningsfrågor. Detta gäller i synnerhet vid enkäter med öppna svar (ibid.). Det är menar Bryman (2001) vanligare att respondenterna tröttnar på frågorna i en enkät än i en intervju, i synnerhet om frågorna inte berör ett, för dem, intressant ämne. Ett annat problem man kan stöta på i samband med enkät är att forskaren inte kan var helt säker på att "rätt" person svarar. Det går således inte att ha kontroll över vem som faktiskt besvarat enkäten och eventuellt om personens svar kan ha påverkats av andra. Ett av de största problemen eller begränsningarna med enkät är bortfallet. Detta kan i sin tur orsaka skevhet i undersökningen. Detta om man som Bryman (2001, s 148) skriver "inte kan visa att de som inte besvarar enkäten inte skiljer sig från de som gjort det" även om det är troligt att det faktiskt kan finnas vissa skillnader. Denna typ av bortfall är vanligast förekommande i samband med postenkäter (Bryman, 2001).

3.5 Urval

Vårt urval består av personer med socionomexamen verksamma inom barn- och ungdomsenheter. För att uppnå vårt syfte har vi utformat en enkät med fyra öppna frågor. I samband med att Sandra har en anställning på en barn- och ungdomsenhet i Stockholmsområdet kändes det således naturligt för oss att först och främst lämna enkäten där. Främst för att försäkra oss om en högre svarsfrekvens, då Sandra på ett spontant sätt kunnat uppmuntra till deltagande. Vi ämnade dock inte att bara erhålla svar från endast en arbetsplats/kommun därför tog vi även kontakt med de tre övriga kommunerna i trainee-programmet. Då Sandra hade kontaktuppgifter till enhetschefer på barn- och ungdomsenheter i dessa kommuner föll valet på just dessa. Svarsfrekvensen blev dock relativt låg och vi kände oss därför manade till att kontakta fler kommuner och dessa valdes ut slumpmässigt genom en google sökning på "barn- och ungdomsenhet". De kommuner som kom överst på träfflistan och där kontaktuppgifter till enhetschefer fanns tillgängliga kontaktades. Totalt kontaktades ytterligare fyra kommuner spridda över landet. Det primära och huvudsakliga har för oss varit att få svar från personer med socionomexamen

som är aktiva inom barn- och ungdomsutredningar. Vi hade från början ingen speciell avsikt att fokusera på socionomer inom ett visst geografiskt område och anser att detta heller inte spelar någon roll för vår studies syfte. Respondenterna är verksamma i kommuner som alla arbetar efter BBIC. Vi tänker att detta innebär att de utför sina utredningar på liknande sätt då de alla följer de dokument och riktlinjer som kommer av BBIC. Vi är dock medvetna om att det trots detta kan finnas vissa skillnader i vad kommunerna lägger sitt fokus på i utredningsarbetet. Det kan exempelvis vara så att olika behovsområden inom BBIC-triangeln ges olika stor betydelse i kommunerna.

I och med att socionomerna på Sandras arbetsplats har en mer eller mindre nära koppling till henne, vill vi även understryka vår medvetenhet kring att detta eventuellt skulle kunna ha en inverkan på respondenternas sätt att svara. I enlighet med Bryman skulle vårt urval kunna betraktas som ett målinriktat sådant. Detta är ett icke-sannolikhetsurval där målet inte är att välja ut respondenterna på ett slumpmässigt sätt. Det handlar istället om att deltagarna väljs ut på ett strategiskt sätt då dessa anses vara relevanta för de formulerade forskningsfrågorna (Bryman, 2011). I vårt fall; typ av utbildning och arbetsområde.

3.5.1 Diskussion kring urval

Hur vet vi att de personer som ingår i vårt urval har gemensamma drag med populationen i stort och vilken roll spelar det för vårt resultatets generaliserbarhet? Denna problematik kallar Wreder (2007) för individrepresentativitet och skriver vidare att om forskningens uppgift är att på ett så korrekt och neutralt sätt som möjligt beskriva verkligheten spelar representativiteten en väsentlig roll. Inom den kvantitativa forskningen är ett material som ej uppfyller representativitetskraven i princip ett oanvändbart material. Representativiteten är starkt kopplad till studiens generaliserbarhet. Ett korrekt urval som är representativt för hela populationen skapar möjligheter för generalisering av studiens resultat. Wreder menar dock att representativitetsproblematiken blir sekundär i forskning där forskaren har som utgångspunkt att verkligheten inte existerar oberoende av vår förståelse samt kategoriseringar. Diskursanalysen har sin grund just i den socialkonstruktionistiska traditionen som menar att all kunskap är subjektiv samt att verkligheten skapas genom våra kategoriseringar av världen.

3.6 Insamling av material

I kommunen där Sandra arbetar har enkäter delats ut personligen till utredarna inom barn- och ungdomsenheten och respondenterna ombads att lägga den ifyllda enkäten i Sandras postfack. På detta sätt har respondenterna förblivit anonyma. I två av de övriga kommunerna har enkäten mailats till enhetschefen som sedan har printat den samt delat ut den till utredarna. Enhetscheferna har sedan samlat in de ifyllda enkäterna och skickat dem till Sandra med post. Vi har varit noga med att be dessa enhetschefer meddela oss hur många enkäter de har delat ut för att kunna se hur stort bortfallet varit. Alla de enkäter som fyllts i för hand har samlats på hög för att sedan renskrivas på dator. I de övriga deltagande kommunerna har ett mail skickats till enhetschefen på barn- och ungdomsenheten som i sin tur informerat utredarna. Vi skickade sedan enkäten via mail direkt till de utredare som visat intresse och bad att få tillbaka svaren med mail eller post.

Vårt mål var på förhand att få in 15 stycken besvarade enkäter. Detta på grund av att vår forskning är en kvalitativ sådan. Vi likställer våra enkäter med enklare/kortare intervjuer och ett större antal besvarade enkäter hade det inte funnits utrymme för att arbeta med i storlek av en c-uppsats. Totalt delades 50 stycken enkäter ut varav 16 stycken blev besvarade. Detta innebär en svarsfrekvens på 32 procent. Den låga andel besvarade enkäter väcker frågor kring vilka det är som valt att svara. Är det en specifik grupp av utredare som svarat? Kanske kan det vara så att det är utredare med åsikter och kunskap kring barnperspektivet som tagit sig tid att svara på enkäten? Den låga svarsfrekvensen kan således påverkat vårt resultat. Med tanke på att denna studie är kvalitativ och vi inte gör anspråk på att kvantifiera vår empiri kan detta ses som ett problem av mindre allvarlig karaktär. Vi anser även att vi med våra 16 svar har uppnått någon slags mättnad då de enkäter som inkom senare inte bidrog till något annorlunda i förhållande till övriga redan sammanställda enkäter.

3.7 Bearbetning av material

Då alla våra enkäter var insamlade satte vi oss för att renskriva dessa på dator och de döptes med bokstäverna A-P. Därefter skrevs de ut för att kodas. Kodningen gick till på följande vis: Vi började med att gå igenom varje renskriven enkät för att se om vi kunde identifiera några teman. Detta gjordes genom att noggrant urskilja om utsagorna, var och en, hade återkommande innehåll, om det var något det trycktes extra på, något som kändes viktigt och relevant för samtliga respondenter och om flera utsagor kunde sammankopplas med varandra på ett eller annat sätt. Dessa utsagor ströks då under för att sedan placeras under någon av de rubriker som kom att bli våra teman. Vi kunde till en början identifiera sju stycken olika teman/kategorier. Samtliga utsagor placerades under någon av dessa sju teman och när alla placerats renskrevs alla teman med tillhörande utsagor ut. Därefter satte vi oss för att se huruvida vi kunde bryta ner dessa sju teman och sedan identifiera nodalpunkter, det vill säga extra viktiga tecken som andra tecken i diskursen, i sin tur, kunde centreras kring. Av de sju temana lyckades vi urskilja tre stycken nodalpunkter som kändes extra viktiga i diskursen kring barnperspektivet. Alla teman bröts ner och kunde placeras i någon av de tre nodalpunkter. Detta bidrog till att nodalpunkterna fick en eller fler underrubriker beroende på hur många av utsagorna som hade placerats var. Viktigt för oss var att få med alla utsagor och att de på ett eller annat sätt kunde vara sammanlänkade med varandra utifrån diskursen kring barnperspektivet i stort men också skilda från varandra beroende på vilken nodalpunkt de placerades under. Vi upplevde att många av de utsagor vi fått ta del av liknade varandra men vi kunde urskilja olika innebörd i dessa. När alla nodalpunkter med tillhörande underrubriker identifierats var nästa steg att se huruvida olika tecken i varje nodalpunkt var fixerade respektive ofixerade. Det vill säga om de kunde betraktas vara moment, element eller flytande signifikanter i diskursen kring barnperspektivet. Vi valde att presentera varje nodalpunkt med hjälp av citat där vi sedan tolkade innehållet i dessa.

3.8 Metod- och materialdiskussion

3.8.1 Kritik till teori och metod

Vår valda diskursanalys kan ses som en kombination av teori och metod och vi kommer i detta avsnitt därav diskutera kritik mot både teori och metod.

Diskursanalysen menar att verkligheten är socialt konstruerad och att språket både skapar och fastställer den. Med utgångspunkten att världen är socialt konstruerad och att sanningar är resultat av diskursiva processer väcks frågor kring den kunskap som forskaren skapar. Kan forskaren hävda att den egna tolkningen av verkligheten är sann och bättre än andras tolkningar? (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Winther Jørgensen och Phillips menar att forskaren väljer att inta en viss position i förhållande till det område som ska undersökas. Positionen har inverkan på studiens resultat då den påverkar vad forskaren kommer att se. Andra positioner skulle leda till ett annat resultat. Alla resultat ses dock inte som lika bra och det är därför viktigt att forskning med en socialkonstruktionistisk utgångspunkt försöker validera sina resultat och göra dem så transparenta som möjligt. Det är också viktigt att forskaren är medveten om hur hen själv står i förhållande till de undersökta diskurserna och att detta redovisas i forskningen. Winther Jørgensen och Phillips skriver vidare att det även är av stor vikt att forskaren försöker redogöra för ”vilka konsekvenser som ens eget bidrag till den diskursiva produktionen av vår omvärld kan få” (s. 29).

Börjesson och Palmblad (2007) betonar att det vid användandet av diskursanalys är viktigt att forskaren har en medvetenhet kring att hen är medskapare till diskurserna genom akademisk design, urval, meningssammanhang samt genom sitt språk. Diskurserna är alltså inte färdiga fakta som samlas in av forskaren. Forskarens beskrivningar byggs upp av en kombination av normer och strukturer i samhället samt av hens utgångspunkt och tillvägagångssätt. Vetenskapens påståenden är skapade av forskare i ett visst kulturellt och historiskt sammanhang och resultaten ska därav alltid relateras till dessa. Börjesson och Palmblad menar att en av förutsättningarna till att kunna göra analyser av sitt material är en medvetenhet kring just detta.

Inom diskursanalys skiljer man på två typer av material, det naturligt förekommande och det som skapas av forskaren själv. Vårt material är skapat av oss själva genom enkäter med öppna frågor. Vi blir genom detta till en del av materialet då det är vi som utformat frågorna. Våra egna föreställningar kring barnperspektiv kan mycket väl finnas med som en grund för frågorna. Vi har försökt att utforma frågor som är neutrala i sin karaktär för att undvika att respondenterna ska ges färdiga föreställningar kring barnperspektiv som i sin tur kan bidra till att konstituera redan befintliga diskurser.

Som vi även skrev om i avsnitt 1.4 kan det finnas problem med att undersöka diskurser som ligger för nära forskaren. Vi har dock försökt att ställa oss så neutrala som möjligt i frågan och verkligen eftersträvat att först klargöra för oss själva kring våra förutfattade meningar för att kunna urskilja när de tagit över i vår analys av materialet. Att sätta sig själv inom parentes är dock inte en lösning på det problem som uppstår kring forskarens roll i det socialkonstruktionistiska perspektivet. Winther Jørgensen och Phillips problematiserar detta och menar att:

Om man ska vara teoretiskt konsistent ligger problemet med forskarens roll - reflexivitetens problematik - långt djupare. Om man accepterar att verkligheten är socialt skapad, att sanningar är diskursivt producerade effekter, och att subjekten är decentrerade, hur ska man då förhålla sig till den "sanning" som forskarsubjekt producerar? Hur kan man argumentera för att ens egen representation av världen är bättre än alla möjliga andra representationer? Detta är ett problem som är inbyggt i alla socialkonstruktivistiska angreppssätt. (Jørgensen & Phillips, 2000, s. 29)

En syn på att verkligheten skapas och formas av språket innebär att yttranden blir personligt färgade och vinklade. Utgångspunkten för forskaren väljer att studera sitt forskningsproblem utifrån påverkar både vad hen kan se och forskningens resultat. Från olika positioner tar sig verkligheten på varierande sätt. Det är således viktigt att forskaren tydligt redogör för sin forskningsprocess så att det är möjligt för andra att följa forskarens tankar (Bergström & Boréus, 2000, Winther Jørgensen och Phillips, 2000).

Den generella betydelsen av att analysera något är att urskilja och granska dess beståndsdelar. I textanalys handlar det också om att identifiera och undersöka olika delar av texten och hur de relaterar till varandra (Bergström & Boréus, 2012). Det finns ett flertal metoder och teorier att använda sig av vid analys av text. Watt Boolsen (2007) skriver att olika analysmetoder kommer att leda till skiftande slutsatser, resultat, reflektioner samt perspektiv. Det är därför enligt henne viktigt att se till både för- och nackdelar av de val som görs under forskningsprocessen, "Vi är tvungna att hela tiden överväga och värdera vilken metod som kommer att passa bäst i den föreliggande situationen, på det material vi har och inom de givna ramarna" (s.88).

Det finns en rad olika metoder för att analysera text och det som skiljer diskursanalysen från andra former av textanalys är att den ser språket som skapare av verkligheten. "Språket återger inte verkligheten direkt och på ett enkelt sätt utan bidrar till att forma den" (Bergström och Boréus, 2007, s. 354). Om vi istället valt att använda oss av en innehållsanalys skulle detta innebära att vi fokuserade på att kvantifiera textens innehåll. Denna kvantifiering av textens innehåll kan "avslöja många 'dolda' sidor av det som kommuniceras genom den skrivna texten" (Denscombe 2009, s. 308). Fördelar med innehållsanalysen är som sagt att den skapar möjlighet till kvantifiering av texten samt att det är en tydlig metod som skapar förutsättningar för andra forskare att reproducera den gjorda studien. Nackdelar är att den har en benägenhet att fokusera på enheter i texten och ser då inte dess betydelse i det ursprungliga sammanhanget. En innehållsanalys har även svårigheter med att se till textens underförstådda meningar. Vilket kan innebära att forskaren inte ser att det som sägs kan bygga på något som redan har sagts samt att betydelsen av det som inte sägs går helt förlorat (Denscombe, 2009). I relation till vår studie upplever vi att diskursanalysen ger oss en mycket större möjlighet till att se bakom det som utredarna verkligen skriver än vad en innehållsanalys skulle gjort. Vi är intresserade av att göra en djupare analys och se till fler aspekter än till det konkreta innehållet. Till skillnad mot innehållsanalysen får diskursanalysen kritik för att det kan vara svårt att verifiera dess resultat då forskningsprocessen till stor del bygger på forskarens insikter och ingivelse vid tolkningen av data. Detta är en kritik som olika varianter av kvalitativ analys ofta får. Det går dock även att se detta som en tillgång då forskarens tolkningsskicklighet kan ge möjlighet till flera förklaringar. Inom

den kvalitativa forskningen finns en acceptens för att olika forskare kan komma fram till olika slutsatser (Denscombe, 2009). En annan brist med diskursanalys kan vara att analysen inte ser till bakgrundsvariabler, empirin tar inte hänsyn till informanternas eventuella motiv till att handla eller tala på ett visst sätt. ”Vad som ’egentligen’ händer ’där ute’ och om de utsagor man analyserar är ’sanna’ eller ’falska’ blir med ett inomdiskursivt angreppssätt en inadekvat fråga” (Wreder, 2007, s. 45). Studieobjektet är inte de som gör eller säger något, i vårt fall utredarna inom barn och ungdomsenheter, utan fenomenet i sig. Enligt Wreder (2007) kan detta skapa problem då vi i samhället ofta förklarar vår omvärld med ”därför att-resonemang”.

Vi har funderat mycket kring vår egen roll och det har ibland varit svårt att urskilja vår egen förförståelse i arbetet med att analysen av vårt material. Vi har ställt oss frågor såsom: Vad får man göra? Vad får man inte göra? Hur mycket är vi själva med och konstruerar diskursen? Vi har tagit del av en rad olika arbeten, inom helt vitt skilda ämnen, där diskursanalys använts som metod och vi har fastnat för ett citat som vi anser beskriver både de frågor vi ställt oss men även de problem som kan komma av en diskursanalys:

[...] forskarens roll att konstruera gränser mellan diskurserna i förhållande till studien och att diskurser inte ses som något fast som forskaren ska klarlägga. Det betyder dock inte att vad som helst kan kallas för diskurs utan det är upp till forskaren att motivera de avgränsningar som gjorts. (Palmebring & Sjöstedt, s. 32, 2014)

3.8.2 Kritik till materialet

Vi tänker att det är möjligt att det på respondenternas arbetsplatser finns en rådande kultur kring många frågor kopplade till det sociala arbetet, exempelvis på vilket sätt enheten arbetar med barnperspektivet. De rådande tankarna på enheten kan mycket väl ha påverkat utredarnas svar på våra frågor. Vi ser även att enkäten i sig kan dra igång en diskussion kring frågor kopplade till barnperspektivet på arbetsplatserna. Diskussionen kan ha en påverkan på respondenternas svar på våra frågor. Svaren speglar eventuellt både den rådande kulturen och den uppkomna diskussionen. Utgångspunkten i vår studie är dock att se respondenternas svar som uttryck för en specifik diskursordning.

Att vi valt att samla in material på Sandras arbetsplats kan också vara problematiskt. Då Sandra har en mer eller mindre personlig relation till några av respondenterna kan detta påverka hur de väljer att svara. Det kan vara så att respondenterna inte känner sig helt anonyma och inte vågar vara ärliga i sina svar, kanske skriver de istället vad de tror att vi vill höra eller anger svar som är politiskt korrekta.

Ovanstående kan kopplas till det som Wreder (2007) skriver om som *representativitetsproblematiken*, ”Hur väl motsvarar det svarspersonerna skriver vad de egentligen, till vardags, utan påverkan av forskarna, tycker och tänker?” (s. 32). Hon skriver vidare att det handlar om en sorts *åsiktsrepresentativitet*. Med detta menas att det material vi samlar in, i detta fall respondenternas tankar och åsikter kring barnperspektivet, barns bästa samt barns vilja, skall stämma överens med populationens generella åsikter och förekomma även utan forskarens närvaro. ”Data ska alltså, i linje med detta resonemanget, vara så ’naturliga’ som möjligt och helst existera helt oberoende av forskaren.” (s. 32).

I kommuner som arbetar efter BBIC utgår vi ifrån att tankar kring barnperspektivet är en del av utredarnas vardag då de i sitt arbete arbetar utifrån BBIC-triangel där barnet alltid är i centrum. Trots detta så kan diskussionerna på arbetsplatserna vara mer eller mindre livliga och det är mycket troligt att vår enkät kan ha bidragit till fler samtal och funderingar kring barnperspektivet men vi tror trots detta inte att enkäten har skapat något som inte existerade innan. Den kan dock medverkat till att aktualisera frågor kring arbete med barnperspektivet samt skapat nya diskussioner.

3.9 Studiens avgränsningar

3.9.1 Avgränsningar i relation till materialet

Då vi ämnat att göra en diskursanalys av barnperspektivet kändes det naturligt att vända sig till utredare, då specifikt inom barn- och ungdomsenheter. Dels för att vi tänkte att vi inom dessa enheter skulle kunna få svar från socionomer som dagligen faktiskt arbetar med frågor som rör vårt syfte. Vi hade kunnat dela ut enkäter till socionomer aktiva inom exempelvis områden som berör vårdnadstvister och dylikt. För att få någon slags homogen bild av hur man talar om barnperspektivet valde vi därför att enbart fokusera på en viss grupp socionomer. Vi är dock medvetna om att vår studie hade kunnat få en större bredd och ett mer nyanserat resultat om vi dessutom valt att dela ut dem till socionomer aktiva inom andra områden. Då hade vi också kunnat gjort en mer komparativ analys vilket onekligen hade varit både intressant och säkert väldigt givande för hur man ser och använder barnperspektivet i stort. Det hade också kanske kunnat sagt något om begreppets mångtydighet. Då detta är en c-uppsats kände vi att vi var tvungna att avgränsa oss något och valde därför att fokusera på en grupp, aktiva inom samma område. Att se på hur socionomer inom olika yrkesområden talar om begreppet barnperspektiv kan istället ses som ett förslag till vidare forskning.

3.9.2 Avgränsningar i relation till metoden

Vi valde att inspireras av Wreders analysmodell i arbetet med vårt resultat. Hon delar upp sin modell i tre olika frågor som beskrivs under avsnitt 3.3.1. Diskursteorin rymmer en mängd olika begrepp som används för att definiera ord eller teckens betydelse i diskursen. Vi har dock enbart valt att använda oss av begreppen: moment, element, flytande signifikanter och nodalpunkter. Detta val kommer av att det är dessa begrepp som används i Wreders analysmodell. Det återfinns en rad fler analysbegrepp i diskursteorin och vi är medvetna om att vår analys kunde ha givit oss något annat om vi valt att använda oss utav fler begrepp. Vi hoppas och tror dock att vi med hjälp av denna analysmodell lyckats identifiera tecken som ändå kan hjälpa oss att säga något om hur utredare inom barn och ungdomsenheter i Socialtjänsten talar om begreppet och att detta i sin tur kan bidra till ytterligare kunskap kring varför det fortfarande är ett så mångtydigt och svårdefinierbart begrepp.

3.10 Resultatets tillförlitlighet

3.10.1 Generaliserbarhet, validitet och reliabilitet

Börjeson och Palmblad (2007) menar att världens ter sig olika beroende på vem åskådaren är. Frågan om generaliserbarhet och replikerbarhet blir således mindre intressant då forskaren har ett

socialkonstruktionistisk utgångspunkt i sin forskning. Forskarens uppgift blir då istället att fokusera på att finna alternativ till de rådande bilderna och beskrivningarna av verkligheten. När man använder sig utav en diskursanalys är det ändå av vikt att beakta vissa aspekter för att studiens reliabilitet, generaliserbarhet och validitet ska öka. Genom detta ökas både studiens trovärdighet samt värde inom forskningsvärlden.

I fråga om samhällsvetenskaplig forskning är det som ovan nämnt viktigt att forskningen vid kriterierna för bedömning har en hög grad av reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Det förstnämnda begreppet syftar till att de resultat som givits en undersökning/forskning blir likvärdig om denna genomförs på nytt vid ett annat tillfälle. Det är också av vikt att utläsa om undersökningen påverkats av så väl slumpmässiga men också tillfälliga betingelser. Bryman (2009) menar att ”begreppen används i samband med frågan om de mått som utvecklats för samhällsvetenskapliga begrepp (...) är konsistens eller följdriktiga” (sid. 43). Det handlar också om huruvida en respondent/intervjuperson skulle förändra sina svar och om de också skulle kunna ge andra svar vid annat tillfälle. Reliabiliteten kan delas upp i extern och intern sådan. Den externa handlar om en studies replikerbarhet, dvs att studien skulle kunna upprepas med liknande resultat. Den interna reliabiliteten handlar istället om att forskare inom samma studieområde är överens om hur resultatet bör tolkas. Begreppet validitet syftar till att forskaren försäkrat sig om att man studerat det som ämnats att studeras. Inom den kvantitativa forskningen ställer man sig frågan om det som ämnats att mätas är det som också mätts. Även validiteten kan delas upp i extern och intern sådan (Bryman, 2011).

En vanlig kritik som kvalitativ forskning brukar få är att den brister i transparens. Med detta menas att det kan vara oklart för läsaren exakt hur undersökningen har gått till. Det kan till exempel handla om vilka beslut som har tagits i anknytning till analysen. Brist på transparens kan innebära en minskad tilltro till resultat och analysen (Watt Boolsen, 2007). Watt Boolsen (2007) skriver att detta kan motverkas genom att tydligt dokumentera hur studien har gjorts samt vilka val som tagits under processens gång, ”[...] genom kombination av tekniker, genom kombination av data (text, ljud, bilder), genom att involvera kunskap, erfarenheter samt det odefinierbara - sunt förnuft, intuition, inlevelseförmåga och liknande.” (s. 89). Watt Boolsen menar vidare att bra kvalitativa analyser innehåller mer än tekniskt kunskap och vetande, de överstiger den tekniska metodnivån. Genom att inte följa manualer steg för steg menar Boolsen att analyserna kan ge kunskap som inte annars kommit fram. Detta genom att exempelvis upptäcka nya sammanhang som kan ge aha-upplevelser.

Vi har undersökt det vi velat och ämnat att undersöka därför menar vi att graden av validitet, i vår studie, kan betraktas som tillfredställande. Vi har lyckats att besvara våra frågeställningar utifrån vår insamlade empiri vilket också visar på en hög grad av validitet. När det gäller studiens externa reliabilitet anser vi att även den är hög då respondenternas svar vittnar om en homogen syn på hur barnperspektivet kan användas i arbetet. Om samma respondenter tillfrågas vid ett senare tillfälle är det inte omöjligt att anta att deras svar skulle bli desamma. Detta då vi delat ut enkäter vars frågor rör socionomernas dagliga arbete och vi upplever att det redan finns ett visst intresse och en rådande kultur kring de undersökta begreppen. När det gäller den interna reliabiliteten är detta något som kan ifrågasättas i kvalitativ forskning då den till stor del bygger på forskaren egna tolkningar. Det är inte

säkert att vi, vid ett senare tillfälle, eller några andra forskare skulle tolka resultaten på ett liknande sätt. Detta då forskaren påverkas av samhällets omgivande normer och detta kan ha betydelse för vart fokuset läggs i tolkning och analys av materialet. Vi är även medvetna om den kritik som kvalitativ forskning ofta får på grund av problemet med generaliserbarhet men vi anser trots detta att vårt resultat kan säga något om diskursen kring barnperspektivet och dess mångtydighet. Detta gäller naturligtvis enbart för den specifika grupp socionomer vi undersökt, alltså utredare inom barn- och ungdomsenheter i socialtjänster. Vi vågar anta detta då vi har fått in enkätsvar från respondenter verksamma i ett flertal olika kommuner i varierande delar av Sverige samt att alla dessa arbetar utifrån BBIC. Det är möjligt att utredare som ej arbetar med hjälp av BBIC skulle ge annorlunda svar. Dessa kommuner är, som tidigare nämnts, dock väldigt få idag.

3.11 Forskningsetiska överväganden

Inom forskningsetiken talar man om inomvetenskaplig och utomvetenskaplig etik. Den inomvetenskapliga etiken innebär forskarens förhållningssätt i tillämpningen av forskningen. Det gäller dels sådant som krävs för att man ska kunna lita på forskningsresultaten och dels forskares sätt att vara emot varandra. Den utomvetenskapliga etiken handlar om vilka metoder som används eller vilka konsekvenser som forskningen kan leda till, exempelvis försökspersoners utsatthet. Metoder räknas dock även in i den inomvetenskapliga etiken, då en felaktig tillämpning av en metod kan leda till ett opålitligt forskningsresultat (Forsman, 1997). I relation till vår studie har den inomvetenskapliga etiken en stor betydelse för studiens resultat, och då främst i aspekten av forskarens förhållningssätt i utförandet av forskningen. Då diskursanalys till stor del inbegriper forskarens insikter och vetande är det av stor vikt att forskaren är medveten om detta samt att detta redovisas väl för att resultaten skall bli trovärdiga.

Inom den utomvetenskapliga etiken anses principen om informerat samtycke mycket viktig. Principen kan delas upp i tre delar; att ge information, att den informerade förstått informationen och frivillighet att delta (Forsman 1997). Forsman diskuterar vidare de ställningstaganden en forskare kan ställas inför då det gäller informerat samtycke och menar att det finns delade meningar om hur strikta krav det ska ställas på detta samtycke. Frågor som hon ställer är bland annat: ”Hur kan vi veta att en människa är kapabel till att fatta egna beslut och vad vet vi om hennes verkliga vilja?”. (s.44).

I vår studie har vi tagit hänsyn till de bestämmelser som avses i Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor, beträffande samtycke, information, nyttjande och konfidentialitet. Dessa krav beskrivs av Vetenskapsrådet som beståndsdelarna i det grundläggande individskyddskravet. De benämner dem som informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet och menar vidare att vart och ett av dessa krav kan specificeras ytterligare i ett antal regler. Informationskravet innebär att forskaren skall informera respondenter och undersökningsdeltagare om syftet med forskningen. Innebörden av samtyckeskravet är att deltagare i en studie själva har rätt att bestämma över sitt deltagande och det är forskarens uppgift att informera om detta. Nyttjandekravet går ut på att de insamlade uppgifterna om enskilda personer endast får användas i forskningssyfte (www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf, hämtad 22/5-2015).

Vi valde att inte redogöra för alla kraven direkt i enkäten då vi gjorde bedömningen att det skulle kunna upplevas som för mycket information och att detta eventuellt skulle få respondenterna att tappa intresset. För att uppfylla informationskravet samt samtyckeskravet har vi i vår enkät tydligt redogjort för syftet med vår studie och muntligen, i de fall då enkäten delas ut personligen, delgivit information om att deltagandet också är helt frivilligt. I de kommuner där enkäten distribuerats via mail har vi först haft kontakt med enhetschefer, i vissa fall både via telefon och mejl. Vi har i kontakten med dessa chefer redogjort för deltagandets frivillighet. Vi har även informerat om att alla deltagare förblir konfidentiella i användandet av deras svar, både via mail samt vid behov muntligen. Detta har vi gjort för att uppnå konfidentialitetskravet. Vetenskapsrådet skriver att detta krav betyder att alla deltagare i en undersökning ska ges största möjliga konfidentialitet samt att personuppgifter skall förvaras på ett säkert sätt för att obehöriga ej skall kunna ta del av dem (ibid.). Vi har distribuerat vår enkät via mail samt även delat ut den direkt till respondenter. I båda fallen har vi försökt att säkra respondenternas konfidentialitet på bästa sätt. I enkäten efterfrågades endast ålder, utbildning och aktiva år inom socialtjänsten, utöver de frågor som direkt var riktade mot barnperspektivet. Det fanns således inga frågor i enkäten som skulle kunna röja respondenternas identitet. Problem med eventuell konfidentialitet löstes också genom att de enkäter som mejlades tillbaka lades i en och samma mapp och döptes med en siffra från 1 och framåt, sedan raderades mailet. Svaren från alla enkäter, både de handskrivna och de digitala, skrevs in i nya dokument med exakt likadan layout för att sedan sparas och döpas med bokstäverna A till P. På detta sätt vet vi ej i efterhand vilka enkäter som mailats in samt vilka som lämnats i Sandras fack på hennes arbetsplats.

4 Resultat

I detta avsnitt kommer vi att presentera vårt resultat. Under genomgången av materialet har våra frågeställningar ständigt varit närvarande. Då denna uppsats bygger på diskursanalys inbegriper detta resultatkapitel även en stor grad av analys av materialet med hjälp av diskursteorin. Vi började med att gå igenom allt material och se om vi kunde identifiera några teman eller kategorier som diskurserna centrerades kring. Vi kommer nedan att först kort presentera de tre teman vi identifierat för att sedan beskriva dem mer utförligt i varsitt avsnitt. I materialet har vi även urskiljt en rad faktorer som kan försvåra arbete utifrån ett barnperspektiv. Dessa svårigheter kan kopplas till en eller flera av de tre kategorierna. Sist i detta kapitel redovisar vi för på vilket sätt utredarna talar kring samt tar hänsyn till barns vilja samt barns bästa genom barnperspektivet. De teman vi har urskiljt är följande;

- *Barnet i fokus* som inbegriper tre underkategorier. Utredarnas avsikt kring att alltid ha barnet som utgångspunkt i utredningsarbetet, hur utredarna går till väga för att lyckas med detta men även utredarnas utsagor kring hur de bör handla för att utfallet ska bli så bra som möjligt för barnet. Svårigheter kopplat till *barnet i fokus* är bland annat att barnet kan hamna i skymundan när de vuxna tenderar att ta en allt för stor plats samt föräldrars oförmåga att se till barns behov. Svårigheterna kopplas också till brist på tid.
- *Barnets perspektiv* innehåller utredarnas utsagor kring hur de på olika sätt hjälper och gör det möjligt för barnet att få berätta och ge uttryck för sin egen upplevelse. Ett försök till att få med barnets perspektiv i utredningsarbetet. Det handlar exempelvis om att utredarna försöker göra barnets röst hörd inför föräldrarna samt att barnets vilja lyfts. Svårigheter vi identifierat här är bland annat att det kan skapas stora problem då föräldrar inte kan ta till sig barnets tankar.
- *Vuxnas ansvar för barnets bästa* belyser utredarnas utsagor kring att det i slutändan är vuxna som har mandat att bestämma och ansvara för vad som betraktas vara barnets bästa i den enskilda situationen, exempelvis att barn inte alltid vet sitt bästa samt att barn och ungdomar mår bra av tydliga gränser. Svårigheter kan uppstå då barn vill en sak och vuxna en annan.

Vi ser dessa tre kategorier som extra viktiga moment i diskursen kring barnperspektivet, det vill säga nodalpunkter. Runt och utifrån nodalpunkterna finns andra tecken som både ordnas och får sin betydelse utifrån den, exempel på detta kan vara hur svårigheter kring att använda sig av ett barnperspektiv definieras. Vi har även identifierat vissa tecken vars betydelse ej är helt fixerade vid diskursen men som trots detta är centrala. Det vill säga flytande signifikanter.

4.1 Barnet i fokus

Vid genomläsning av vårt material har vi tydligt sett en centrering kring barnet i fokus. Utredarna uttrycker på olika sätt att det är av stor vikt att ha barnet i fokus i utredningsarbetet. Diskursen kring att barnet skall vara i fokus handlar inte enbart om det praktiska utredningsarbetet utan vi har också

utifrån materialet urskiljt att denna tanke även influerar både metodutveckling samt kvalitetskontroller av utredningsarbetet. Barnet i fokus, som en utgångspunkt, verkar ha samma innebörd för alla respondenter men vi har identifierat att detta uttrycks på olika sätt. Som svar på första frågan i enkäten, *vad innebär barnperspektivet för dig?*, återfinns utsagor såsom,

”Barnperspektivet innebär för mig att se till så att barnet är i fokus.”

”Barnet är ’huvudperson’ i utredningen.”

”Att se barnet i sitt sammanhang.”

”Att ha barnet i fokus i alla frågor som rör barnet.”

”Det är barnet som ska vara i fokus eftersom det är hen som ev. behöver hjälp och stöd för att utvecklas gynnsamt.”

Dessa utsagor visar tydligt på det som en av våra tre underkategorier belyser, det vill säga barnet som utgångspunkt i utredningsarbetet. Utredarna använder sig omväxlande av orden fokus, att barnet ska sättas i främsta rum samt beskriver barnet som huvudperson. Vi ser dessa, samt ovan återgivna citat, som ett uttryck för samma sak, det vill säga att barnet skall vara i fokus i utredningen. Att barnet skall vara i fokus tolkar vi därmed som ett fast och mycket viktigt innehåll i utredarnas definition av barnperspektivet.

”Att uppmärksamma barnets situation och behov.”

”Barnets behov är fokus i samtal och bedömningar.”

”Att barnets behov sätts i första rummet.”

Utredarna använder sig i många fall av ordet behov i form av att det är barnets behov som skall vara i fokus. Vi tänker att barnet i fokus och barnens behov i fokus egentligen kan innebära två helt åtskilda saker men att det i diskursen får samma betydelse. Barnet likställs med dess behov därför ser vi att tecknet behov således är ofixerat. Är barnets behov barnets egna utsaga eller är det de vuxnas tolkning? I fallen ovan tolkar vi att utredarna talar utifrån sitt egna perspektiv och att det är de som ska se till barnens behov och inte barnet själv. Det råder således kamp om hur tecknet behov bör definieras. Vi ser att tecknet behov är mycket betydelsefullt och väger tungt i diskursen kring barnperspektivet vilket gör att detta bör betraktas som en flytande signifikant.

För att *få* barnet i fokus har utredarna en rad olika strategier, vilket leder oss in på vår andra underkategori, hur de går tillväga.

”Samtal med barnet, observationer av barnet.”

”Försöka föra barnets talan i utredningen.”

”Genom att ha mycket barnsamtal.”

”Att tala klarspråk, lämna information på ett sätt som går att förstå.”

”Jag eftersträvar att alltid träffa barnet i fråga enskilt så de får möjlighet att prata fritt hur de mår och upplever sin situation utan att någon förälder får vara med och tycka till.”

”Att söka sätta sig in i barnets situation och se barnet och dess behov.”

”Att se barnets behov och försöka tillgodose dem så långt det är möjligt.”

Från ovanstående citat tolkar vi att utredarna återigen talar om barnets behov. Detta genom samtal direkt med barn samt observationer av dem såväl i samtalen men även i deras hemmiljö. De talar samtidigt om att anpassa informationen till barnets utvecklingsnivå och ålder. I utredarnas strävan efter att ha barnet i fokus skriver de att de försöker sätta sig in i barnets situation. Två talande citat är :

”I andra hand är det viktigt att som vuxen försöka tänka sig in barnets situation och beskriva hur situationen kan tänkas upplevas av barnet. Att se barnet i barnets sammanhang.”

”Att anstränga sig till det yttersta för att försöka se på världen/barnets omgivning utifrån barnets unika perspektiv.”

Att utredarna talar om barnperspektivet i form av att försöka se situationer ur barnens ögon är återkommande och intressant. De har som mål att beskriva situationen ur barnets synvinkel för att bibehålla barnet i fokus. I detta fall handlar det om deras egna försök att sätta sig in i barnets upplevelser det vill säga ett vuxet barnperspektiv. Starkt kopplat till hur utredarna talar om hur de ska få barnet i fokus är också deras utsagor kring hur de bör handla för att utfallet skall bli så bra som möjligt för barnet, det vill säga ett konsekvenstänkande som är sammanbundet med utredarnas sätt att åberopa barnperspektivet.

”Att alltid ha barnet i centrum, hur påverkar olika val barnet? Hur blir detta för barnet? Vilka konsekvenser på kort och lång sikt innebär detta?”

Denna utsaga uttrycker både en strävan efter att barn ska sättas i fokus i utredningsarbetet samtidigt som ett konsekvenstänkande finns närvarande. Hur utredarnas handlingar påverkar barnen kommer tydligt fram i flera utsagor. I utredarnas utsagor om att aktivt sätta barnet i fokus och att försöka se ur barnens ögon ser vi en koppling till ett försök att försöka få syn på vilka konsekvenser olika beslut kan få för barnen. Fler citat som talar för detta är:

”I alla diskussioner på alla nivåer höra efter hur barnet blir påverkat av vissa beslut eller handlingar.”

”Hur blir detta för barnen?”

”Försöka förstå hur en händelse, situation eller ett agerande påverkar ett barn.”

”Att koppla direkt till hur det påverkar barnet.”

Barnperspektivet kan enligt Cederborg (2012) beskrivas på flera sätt och utsagorna från våra respondenter kan förstås ur definitionen av barnperspektivet som en ansats att ta reda på vilka konsekvenser ett beslut kan få för barnen samt hur besluten förstås av barnen själva. Utsagorna kopplade till tankar kring hur besluten kommer påverka barnen samt tas emot av dem stämmer väl överens med denna definition.

Som vi beskrivit är barnfokus en viktig del i diskursen kring barnperspektivet. Utsagor vittnar dock om att föräldrar/vårdnadshavarens behov ofta kan göra det svårt ha barnet i fokus. I synnerhet då den vuxne inte kan förmå sig att se till barnets behov. Föräldrarnas behov tenderar att ta över vilket resulterar i att barnen hamnar i skymundan. Utsagor som exemplifierar detta är :

”De vuxnas beskrivning tenderar att ’ta över’ och ges största betydelse.”

”Risk att barnet hamnar i skymundan då föräldrar tar mycket plats och har stor problematik som inte går att bortse från.”

”Svårt när det förekommer svåra konflikter mellan föräldrarna.”

”Vuxenrelationen står i vägen för deras barnperspektiv.”

”Svårigheter då föräldrarna inte kan ta till sig barnets tankar.”

Men det är inte enbart föräldrarnas egna behov samt svårigheter som kan stå i vägen för ett barnperspektiv utan också att utredarna inte lyckas skilja föräldrarnas uppfattning om hur barnet upplever sin situation från barnens egna berättelse om den rådande situationen, som följande citat visar på.

”Att det verkligen blir barnets egna röst och åsikter som kommer fram i utrednings och inte föräldrarnas uppfattning om vad de tror/tycker att barnen upplever situationen.”

4.2 Barnets perspektiv

Ordet fokus är centralt i utsagorna vilket vi har beskrivit i avsnittet ovan. Det är dock intressant att se hur utsagorna placerar tecknet fokus olika. Många av utsagorna talar både om ”att barnet skall vara i fokus” samtidigt som ”att hålla fram barnets fokus”. I denna åtskillnad ser vi i det senare att barnets perspektiv lyfts fram istället för barnperspektivet. Vi tänker att distinktionen dem emellan har stor betydelse för utredarnas arbete. Tecknet fokus kan ses som både en nodalpunkt samt en flytande signifikant. Innebörden av tecknet i sig kanske inte är omtvistat men vart man lägger sitt fokus tenderar att skifta. Det kan både handla om att barnet skall *vara* i fokus samt att *se* till barnets egna fokus. Vi ser detta som en viktig del i diskursen kring barnperspektivet och begreppets mångtydighet.

En beskrivning av barnperspektivet kan enligt Cederborg (2012) handla om barnens sätt att se på sin egen tillvaro. Fler av utsagorna i vårt material gäller just barnens rätt att själva komma till tals för att bidra med sitt eget perspektiv. Detta kan även ses som ett sätt att få barnet i fokus av utredningsarbetet men nu genom att barnets egna perspektiv är centralt.

”...de får möjlighet att prata fritt om hur de mår och hur de upplever sin situation utan att någon förälder får vara med och tycka till.”

”Att låta barn och unga komma till tals.”

”Lyfta fram barnets perspektiv.”

”Låta barnet bli hört, sett och uppmärksammat och möta barnet i detta.”

”Att alltid lyssna på barnets syn.”

”Ge barnen ett forum för att kunna berätta.”

”Få fram barnets fokus.”

”Låta barnen uttrycka vad de vill.”

”Barnets vilja och situation lyfts fram.”

”Att hjälpa barnet sätta ord på sin berättelse och upplevelse.”

Utredarnas utsagor handlar om att se till så att barnet får uttrycka sin röst för att, enligt dem, få till ett barnperspektiv. Som tidigare citat visat talar de även om vikten av att försöka se en situation ur barnens ögon. Utsagorna kan tillsammans tolkas som att utredarna genom att använda sig av ett barnperspektiv tror att de även ser till barnets perspektiv. Men enligt definitionen av barns perspektiv är det ej möjligt att för en vuxen person att se på en situation ur barnens ögon. När utredarna bjuder in barnen i utredningsarbetet och låter dem komma till tals och ger dem möjlighet till att dela med sig av sina tankar kring sitt liv och situationen som utreds skapas dock ett utrymme för att barnens perspektiv kommer med i utredningsmaterialet. Vi tolkar det dock som att det finns en kamp kring hur barnperspektivet skall definieras då vi i utsagorna kan se att utredarna ofta jämför barnperspektivet med barns perspektiv.

I utsagorna kring barns perspektiv syns det tydligt att det kan finnas svårigheter kring att få med ett barns perspektiv i utredningarna.

”Svårigheten ligger i att ge barnet möjlighet att uttrycka sig fritt. Tid, kontinuitet och arbetsbelastning påverkar.”

”Vem ger oss det om barnet är litet, är i lojalitetskonflikt etc.?”

”Barn lojala med destruktiva föräldrar.”

”Ifall då föräldrar/VH tenderar att ej samtycka till utredning/insatser.”

”Föräldrars rättigheter ställs ibland mot barnets bästa.”

”Svårigheter när föräldrar motsäger sig kontakt.”

”Svårigheter är att driva frågor mot domstol, socialnämnd och i vissa fall skola och förskola.”

Dessa citat illustrerar svårigheter som är återkommande i utságorna. Tidsbrist och svårigheter med att se till så att barnet kan uttrycka sig fritt. Det sistnämnda kan vara särskilt svårt då föräldrar inte vill låta barnet prata enskilt med utredaren. En utsaga vittnar också om en svårighet med att få fram riktigt små barns perspektiv. Det som även nämns som svårigheter kopplat till barns perspektiv är att lagar och regler inte alltid korrelerar med det praktiska arbetet.

4.3 Vuxnas ansvar för barnets bästa

Det är flera utsagor som innehåller ordet ansvar. Ansvaret kopplas till att det är den vuxne socialsekreteraren som i slutändan har mandat att avgöra vad som är till barnets bästa. Detta stämmer väl in på en av Hultmans (2012) delaspekter av barnperspektivet i enlighet med barnkonventionens artikel 3, att alltid se till barnets bästa. Hultman menar dock att detta innebär att ett vuxet barnperspektiv anläggs då det är den vuxne som anses veta vad som är bäst för barnet, det vill säga att socialsekreteraren bär ansvaret för att beslut som rör barnet tas i förhållande till barns bästa. Citaten nedan pekar på just detta:

” Om bedömningar går emot vad barnet själv anser är bäst är det viktigt att barnet får information om varför just den bedömningen har gjorts.”

”Barn vet inte alltid sitt eget bästa utan ibland får vuxenvärlden göra bedömningar vad som är bäst för det enskilda barnet.”

”Barn har rättigheter, vuxna har ett ansvar.”

”Barn och ungdomar mår bra av tydliga gränser.”

”Att trygga barnets tillvaro så att de får en så säker och stabil uppväxt som möjligt.”

”Barn vet inte alltid sitt bästa utan ibland får vuxenvärlden göra bedömningar om vad som är bäst för det enskilda barnet.”

”Vara tydlig med att vuxna har ansvaret.”

”Orimligt att barn får bestämma.”

”Barn ska få vara just barn och ska inte belastas på grund av vuxnas brister.”

Det är tydligt att den vuxnes ansvar är en viktig del av utredarnas definition av barnperspektivet. Utsagor vittnar om att detta även är en stor utmaning i utredningsarbetet då socialsekreterarna många gånger tvingas gå emot barnets egen vilja.

”Svårt när barn vill en sak och vuxna en annan.”

”Svårt att avgränsa vad som är ett barns åsikt och vad som är bäst för barnet.”

”Delad syn på vad som är barnets bästa.”

Men samtidigt väger den vuxnes ansvar för både barnets framtid och barnets välmående tyngre än barnets vilja i beslutsfattandet. Ordet ansvar kan således betraktas som ett fixerat tecken, det vill säga ett moment i denna diskurs. Betydelsen av ordet ansvar i diskursen kring barnperspektivet är lika med de *vuxnas* ansvar för barnet bästa men även ett ansvar för att på ett tydligt sätt informera samt förklara varför vissa beslut går emot deras vilja. I de fall då ordet ansvar inte används tolkar vi dock in att betydelsen av det som sägs, indirekt, ändå pekar på den vuxnes mandat att avgöra barnets bästa. Exempel på detta är citaten; ”Orimligt att barn får bestämma.” samt ”Barn vet inte alltid sitt bästa.” Även utsagan ”Barn har rättigheter, vuxna har ett ansvar” fångar detta på ett tydligt sätt. Barn har rättigheter enligt barnkonventionen, artikel 3 och 12, att både få dela med sig av sina åsikter och att deras bästa alltid ska vara i fokus. I detta fall handlar vuxnas ansvar om att se till barns rättigheter och i sin tur låta barnen ta del av dessa.

4.4 Barns bästa och barns vilja

I enkätsvaren återfinns många utsagor kring barns bästa och barns vilja och det förs flera diskussioner kring att dessa begrepp är två helt skilda saker samt att det finns svårigheter kring att i olika sammanhang avgöra vad som betraktas vara barn bästa. Detta då många omständigheter spelar in.

”Svårt dock att veta vad som är barns bästa i alla lägen, då det finns många faktorer som påverkar.”

Vi ser att utsagorna beträffande barns vilja och barns bästa ofta kopplas till de två begreppen *barns perspektiv* samt *barnperspektiv*.

”Att se till ’barns vilja’ tycker jag innebär att ha/inhämta ett ’barns-perspektiv’. Att se till ’barns bästa’ tycker jag är ett ’barnperspektiv’.”

”Barns vilja kan var en sak medan barnets bästa kan vara en annan sak. Att lyfta barnets perspektiv kan vara barnets bästa men barnets vilja är inte per automatik detsamma.”

Barns bästa och barns vilja kan även kopplas till tidigare identifierade nodalpunkt *vuxnas ansvar för barnets bästa* som vi funnit i diskursen kring barnperspektivet. Den vuxnes ansvar utgår som sagt från

barns bästa, det är den vuxna som måste se till så att situationen för barnet blir så bra som möjligt. Detta återspeglas i de citat vi valt att presentera nedan.

”Barnets vilja är inte alltid barnets bästa.”

”Det händer ofta att det barnet vill är det bästa för barnet. Men det händer också att det faktiskt inte är så.”

”Professionella och andra vuxna kring barnen ska alltid sträva efter att utgå från barns bästa. Barns bästa är inte alltid vad barnet vill dock.”

”Barns bästa ska genomsyra det vi gör, de beslut som fattas. Olika över tid osv. Barns vilja är något annat. Barnet kan vilja något som de är för små för att förstå konsekvenserna kring. Beslutet kan gå emot deras vilja.”

”Barnets vilja bör framkomma men man behöver även belysa det som kan vara problematiskt med att helt gå med på vad barnet vill.”

Det är tydligt att begreppet barns bästa inte alltid behöver innebära att barnet får sin vilja igenom. Vi upplever att det finns en klar definition av begreppet *barns vilja*. Det är tydligt vad tecknet *barns vilja* har för betydelse i utsagorna, det vill säga att man aktivt lyssnar till barnen. Tecknet bör därför betraktas som fixerat det vill säga ett moment i diskuren kring barnperspektivet. Barnets vilja ses också som en *del* av barnets bästa vilket nedanstående citat visar på.

”Som professionell och vuxen ska vi genom att utgå från barnets perspektiv och genom att lägga till vår kunskap och erfarenhet komma fram till det som är bäst för barnet med respekt för barnets vilja.”

”Barns vilja är inte alltid barnets bästa men bör väga tungt i beslut som fattas gällande barn.”

”Barn kan ha en vilja som inte alltid är för deras bästa (exempelvis om de är lite äldre), men att lyssna till viljan i största möjliga mån kan leda till det bästa för barnet i slutändan.”

Vi ser även att tecknet *barns vilja* är kopplat till ett ansvar hos utredarna att presentera för barnet varför dennes vilja inte alltid kan tillgodoses.

”Om man lyssnat in barnets vilja är det viktigt att förmedla varför man inte kan följa barnets vilja fullt ut.”

”Prof. bedömning kan ibland gå emot det barnet vill. tex i LVU:n. Viktigt att vara tydlig med varför man går emot barnets vilja, både inför sig själv, föräldrar och i utredningsanalysen o bedömningen.”

”Gör man en bedömning som går emot vad barnet anser måste barnet få en tydlig motivering och förklaring till bedömningen.”

Flera utsagor talar även för att i de fall då barnets vilja inte kan vara styrande bjuds barnet dock fortfarande in för en dialog kring att utforma ett nytt gemensamt mål.

”Barnets vilja är också viktigt att beakta och ta hänsyn till så långt det är möjligt. Kan man kompromissa och/eller mötas efter vägen?”

”Barn skall få uttrycka sin vilja och önskan och vuxna skall möta detta - men det betyder icke viljan (alltid) skall styra. Dock kan man vägleda barnet så att det kan kännas sig delaktigt i besluten som tas.”

”Tbland tenderar VH/barns vilja att inte vara barnets bästa och då behöver socialtjänsten beakta detta tillsammans med barnet och VH.”

Sammanfattningsvis går det att säga att både barns bästa samt barns vilja ingår i de diskurser vi sett kring barnperspektivet.

4.5 Resultatsammanfattning

Vi har genom vår analysmetod först och främst identifierat tre stycken nodalpunkter, *Barnet i fokus*, *Barnets perspektiv* samt *Vuxnas ansvar för barnets bästa* som övriga tecken i diskursen centreras kring. Därefter påvisade vi ett tecken vars betydelse kan betraktas som ofixerat. Detta är tecknet behov, som på grund av dess stora betydelse i diskursen även kan ses som en flytande signifikant. Vi har även identifierat tecknet fokus som både en nodalpunkt och en flytande signifikant. Tecknets betydelse är egentligen inte särskilt omtvistat men vart man *lägger* sitt fokus tenderar att skifta, barnet skall *vara* i fokus eller *se* till barnets *egna* fokus. Betydelsen av begreppet ansvar är i diskurserna kring barnperspektivet ett fixerat tecken, ett moment, och det råder således ingen kamp om hur begreppet bör definieras. Ansvar syftar till den vuxnes ansvar för barnets bästa. Även tecknet barns vilja ses som ett fixerat tecken då betydelsen av detta innebär att aktivt lyssna till barnen. Barns vilja ses även som en del av barns bästa.

Vad vi sammanfattningsvis kan säga om vårt resultat är att det utifrån våra respondenters utsagor är tydligt att det ryms mycket i begreppet barnperspektiv. Utredarna säger sig arbeta utifrån ett barnperspektiv genom att se till barns bästa. I vår analys av materialet framkommer det att barns vilja ses som en del av barnets bästa och att ta reda på barns vilja kan både handla om ett ha ett barnperspektiv men även ett försök till att ha barns perspektiv. Vi kan se att det finns en viss skillnad i diskurserna *Barnet i fokus* och *Barnets perspektiv* men att dessa diskurser samtidigt kan bero på varandra. *Barnet i fokus* inbegriper som ovan också nämnt att hela tiden ha barnet som utgångspunkt i arbetet. Många av våra respondenter talar om att detta kan göras möjligt genom att exempelvis ha samtal med barn, genom att göra deras röster hörda, vilket i sin tur synliggör barnets egna perspektiv. Detta skapar också en möjlighet att faktiskt ha barnet i fokus även om *barnet i fokus* och *barns egna fokus* nödvändigtvis inte behöver vara samma sak. Det är också tydligt att det i slutändan är vuxnas ansvar att avgöra vad som är bäst för barnen och att utredarna arbetar utefter deras egna definition av barnperspektivet.

5 Analys

I detta analyskapital kommer vi att analysera var och en av de identifierade nodalpunkterna samt kring utredarnas arbete med barns vilja samt barns bästa utifrån barnperspektivet. Nodalpunkterna visar på hur utredarna talat och uttrycks sig kring barnperspektivet och för att analysera detta djupare tar vi hjälp av teori kring makt och maktbegrepp samt kopplar till resultat från tidigare forskning. För att göra det tydligt vad som ingår i nodalpunkterna inleds varje avsnitt med tidigare beskrivning av dessa från kapitel 4.

5.1 Barnet i fokus

- *Barnet i fokus* som inbegriper tre underkategorier. Utredarnas avsikt kring att alltid ha barnet som utgångspunkt i utredningsarbetet, hur utredarna går till väga för att lyckas med detta men även utredarnas utsagor kring hur de bör handla för att utfallet ska bli så bra som möjligt för barnet. Svårigheter kopplat till *barnet i fokus* är bland annat att barnet kan hamna i skymundan när de vuxna tenderar att ta en allt för stor plats samt föräldrars oförmåga att se till barns behov. Svårigheterna kopplas också till brist på tid.

Som presenterats i resultatkapitlet var utsagor kring barnet i fokus flitigt återkommande i våra respondenters utsagor. Vi ser att detta kan ha ett visst samband med att samtliga utredare i vår forskning arbetar efter BBIC, barns behov i centrum. BBIC har i de kommunerna där våra respondenter arbetar varit styrande för arbetet inom barn- och ungdomsenheterna under ett antal år. Utredarnas sätt att arbeta och förhålla sig till barnperspektivet influeras av tankarna från BBIC då det är denna modell som är vägledande för det praktiska utredningsarbetet. Tanken i BBIC är att hela tiden ha barnet i fokus. Samtal samt övrigt utredningsarbete bedrivs utifrån BBIC-triangeln (se bild s.12) där barnet är placerat i mitten av triangelns tre sidor. Sidorna i triangeln består av barnets behov, föräldrarnas förmåga samt familj och miljö. I handboken kring BBIC (2013), utgiven av socialstyrelsen, används också orden ”barnet i fokus” vilket troligtvis kan spegla utredarnas språkbruk. Utredarnas utsagor kring att aktivt sätta barnet i fokus kan därmed härstamma från BBIC:s manual för utredningsarbete med barn och ungdomar.

Svårigheter, i förhållande till att ha barnet i fokus, som återgivits i utsagorna har bland annat handlat om att vuxna tenderar att ta en alltför stor plats i utredningsarbetet och att barnet i och med detta kan hamna i skymundan. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning vi funnit. I den tvärnationella studien *Bedömning av ett barnavårdsärende - en studie i fem länder* (Glad, Jergeby, Nybom, Sodan & Williams, 2005) visar forskarna att när fokus inte läggs på barnen, tenderar det att istället läggas på föräldrarna.

Ur ett strukturellt maktperspektiv har vuxna ett strukturellt överläge genom deras position i samhället gentemot det omyndiga barnet. Vuxna har en viss given roll där de ses överordnade barn och har därmed makt över barnet. Utredarna kan tänkas ha svårt att bortse från föräldrarna i förhållande till just denna givna position. Föräldrarnas ord kan ses som viktigare än barnen ur detta strukturella maktperspektivet. Det är enklare att ge de vuxna plats istället för barnen utifrån deras plats i samhället.

Utredarna i sin tur har ett övertag mot föräldrarna i form av deras position som myndighetsutövare. Svårigheten med föräldrar som tar för stor plats i utredningsarbete kan få en utvidgad förklaring genom det relationella maktbegreppet. I detta begrepp inryms att alla parter i en relation har makt. Föräldrar som tenderar att ”ta över” skulle kunna ges en beskrivning i en strategi för föräldrar att utöva sin makt gentemot socialtjänsten och genom detta påverka utredningsarbetet kring deras barn.

Inom diskurser finns det vissa bestämda positioner att ta i besittning och till de angivna positionerna binds också olika förväntningar kring hur en kan föra och bete sig, vad en kan och inte kan säga. I relationen utredare och förälder inbegriper socionomens roll en viss aspekt av makt och av att vara den som vet vad som är bäst för barnen. Genom att ta plats och utmana denna position utövar föräldrarna makt gentemot systemet. Det skulle även kunna ses som ett sätt av föräldrarna att omedvetet styra bort fokus från deras egna brister.

5.2 Barnets perspektiv

- *Barnets perspektiv* innehåller utredarnas utsagor kring hur de på olika sätt hjälper och gör det möjligt för barnet att få berätta och ge uttryck för sin egen upplevelse. Ett försök till att få med barnets perspektiv i utredningsarbetet. Det handlar exempelvis om att utredarna försöker göra barnets röst hörd inför föräldrarna samt att barnets vilja lyfts. Svårigheter vi identifierat här är bland annat att det kan skapas stora problem då föräldrar inte kan ta till sig barnets tankar.

Begreppet barnets perspektiv finns inte nämnt i vår enkät och således har vi inte placerat detta begrepp hos respondenterna. Det är därför än mer intressant att barnets perspektiv som begrepp är ständigt återkommande i respondenternas utsagor. Det är otaliga utsagor som lyfter barnets perspektiv i frågor som gäller barnen själva. Vi upplever att det finns en samsyn mellan respondenternas definitioner av begreppet barnets perspektiv. Det är tydligt att barns perspektiv ses som en del av barnperspektivet och vi kan efter genomgången av vårt material visa på att det bland utredarna finns en uppfattning om att det som vuxen går att se saker och ting ur ett barns perspektiv. Det råder som sagt inga delade meningar om vad barnets perspektiv innebär men det går att se utredarna säger sig använda ett barns perspektiv då de egentligen enligt deras egen definition har ett barnperspektiv. Det finns en tanke i flera av utsagorna att barnperspektivet alltid tar hänsyn till barnets perspektiv fast det kanske inte alltid är så. Detta har blivit tydligt då vi har brutit ned och tematiserat vårt material. Utsagorna säger både och. De är medvetna om vad ett barns perspektiv innebär samtidigt som de dock ger uttryck för att det som vuxen är viktigt att försöka se saker och ting ur barnens ögon. Arnér och Tellgren (2006) menar att vuxnas försök att se genom barns ögon faktiskt inte går att likställa med barns egen syn på sin egen situation. I skriften *Samtal med barn i socialtjänsten* (2004) kallar socialstyrelsen vuxnas försök att se ur barnens synvinkel för ett vuxet barnperspektiv. De menar att detta vuxna barnperspektiv är influerat av den vuxnes egna erfarenheter av barndomen samt av kunskaper och kulturellt sammanhang. De menar vidare att barnets perspektiv är en del av att arbeta efter ett barnperspektiv i likhet med vår tolkning av våra respondenters utsagor. Enligt socialstyrelsen handlar det om en strävan efter att förstå hur barn uppfattar och upplever sin egen situation. Den vuxnes syn på vad som är barnets bästa

är här inte tillräckligt. Socialstyrelsen menar alltså att ett barnperspektiv i korthet innebär att utredaren sätter sig in i och försöker skapa en förståelse för barns situation. Arbetet inom socialtjänsten bedrivs i mycket efter regler och rekommendationer från Socialstyrelsen och det känns då naturligt att utredarna har anammat tanken om barnets perspektiv som en del av barnperspektivet.

Att både Socialstyrelsen samt våra respondenter trycker hårt på vikten av att ta reda på barnets egna syn på situationen tycker vi kan tala för att barn idag, likt Johansson (2003) skriver, betraktas som *human beings*. Alltså som medmänniskor med samma intentioner och förmåga som vuxna. Detta kan även ses i Schiratzkis text från 2010 där hon skriver att det läggs stort vikt vid att värna om barns intressen i dagens lagstiftning. Hon menar vidare att det faktum att barnets bästa alltid ska vara vägledande i ärenden som rör barn kan visa på att synen på barn och deras rättigheter kan likställas med en vuxens. Hultman diskuterar även detta i en artikel publicerad i Locus 2012. Hon menar att i lagar och förordningar som är kopplade till socialtjänstens arbete uppmärksammas barnen alltmer som självständiga individer och att detta kan ses som en ambition för att socialtjänsten ska ge barnens åsikter betydelse i beslut som rör dem och deras livssituation.

Det finns dock även här ett maktperspektiv. Ur ett strukturellt maktperspektiv ser vi de vuxna som överordnande barnen och det är dem som sitter på makten att se till så att barnen får möjlighet till att få uttrycka sitt egna perspektiv. Detta skulle kunna ses som att barnens möjlighet till makt att uttrycka sin egen vilja och önskan måste bli sanktionerad av den vuxne. I enlighet med ett relationellt maktperspektiv, som innebär att alla parter i en relation har makt, kan barnen å andra sidan utöva makt genom att inte dela med sig av information eller eget perspektiv kring rådande situation, trots att detta är viktigt för själva utredningen. Detta kan tänkas ske både medvetet och omedvetet beroende på olika omständigheter, ålder och mognad. Rasmussen (2006) skriver att ”delaktighet är inte något som kan urskiljas eller läggas till som en särskild beståndsdel i det sociala arbetet. Det finns invävt i alla relationer och måste alltid förstås i relation till sin kontext.” (s. 105). Båda parterna har alltså möjlighet att utöva makt men *vi* väljer trots detta att se det som att barnen till stor del är beroende av den vuxne för att kunna erhålla makt på ett konstruktivt sätt i den givna situationen. Det kan förstås som att barn först får makt då de tilldelas den av vuxna.

5.3 Vuxnas ansvar för barnets bästa

- *Vuxnas ansvar för barnets bästa* belyser utredarnas utsagor kring att det i slutändan är vuxna som har mandat att bestämma och ansvara för vad som betraktas vara barnets bästa i den enskilda situationen, exempelvis att barn inte alltid vet sitt bästa samt att barn och ungdomar mår bra av tydliga gränser. Svårigheter kan uppstå då barn vill en sak och vuxna en annan.

Vi är medvetna om att kategorin *vuxnas ansvar för barnets bästa* i viss mån går hand i hand med kategorin *barnets perspektiv*. Den stora skillnaden är dock att barnets bästa inte *alltid* tar hänsyn till barnets eget perspektiv även om målet är att alltid lyssna på barnet. I utsagorna är det tydligt att utredarna gör sitt yttersta för att göra barns röster hörda men att de många gånger tvingas gå emot dessa om det finns risker, exempelvis att barnet vill bo hos en förälder med stor omsorgssvikt. Även

om barnet fått sitt eget perspektiv hört, kan det alltså finnas anledning för den vuxne att gå emot detta om så bedöms nödvändigt. Det är tydligt att utredarna lägger stor vikt vid att ta reda på vad barnen vill *för* att kunna ta ansvar för barnens bästa. De vuxna har ansvaret för att skapa en arena där barnen får möjlighet att uttrycka sig. Rasmussen (2006) skriver om detta i en rapport från Socialstyrelsen och menar att det är socialarbetarens ansvar att skapa utrymme för att barnen skall kunna delta med sina erfarenheter och perspektiv.

Vi ser även att de vuxna har ett mål med sin makt, att det ska bli så bra som möjligt för barnen. Detta kan kopplas till det intentionella maktbegreppet, som inbegriper ett handlande subjekt som har ett mål med sin maktutövning. I detta fall har utredarna makt i egenskap av myndighetsutövare och som tidigare nämnts har de även ett mål med makten de besitter. Vi ser detta som en ”positiv” makt eller kraft snarare än en härskarteknik. Denna makt kan inbegripa utredarnas önskan och tankar kring en positiv utgång i bestämmelser kring barns framtid, detta trots att barnet kan vara av en annan uppfattning gällande deras eget bästa. I likhet med kategorin *Barnet i fokus* finns det även här ett aktivt konsekvenstänkande som tar sig i uttryck i utredarnas tankar kring deras egenupplevda ansvar för barns bästa. Utredarna kan tänkas besitta makt i dubbel bemärkelse, både genom att vara myndighetsperson men också genom att de är vuxna. Med tanke på att de är myndighetsutövare och arbetar efter lagar och bestämmelse kan deras upplevelser av maktbesittningen tänkas handla om att de själva givits en viss makt från både högre myndigheter och samhället. Detta kan också innebära att utredarna kan ställas till svars för när barn far illa om inga åtgärder vidtagits för att förhindra detta. Vilket talar ännu mer för det ansvar de uttrycker sig känna angående barns bästa.

5.4 Barns bästa och barns vilja

I detta avsnitt berör vi vår andra och tredje frågeställning - Hur talar utredarna om barns bästa respektive barns vilja? På vilket sätt tar utredarna hänsyn till barns vilja samt barns bästa genom barnperspektivet?

I enkätsvaren återfinns många utsagor kring barns bästa och barns vilja och det förs flera diskussioner kring att dessa begrepp är två helt skilda saker samt att det finns svårigheter kring att avgöra vad som är barns bästa i alla lägen. Genom de nodalpunkter vi identifierat kring begreppet barnperspektivet kan vi tydligt visa på hur de arbetar för att ta hänsyn till barns vilja och barns bästa genom deras egen definition av barnperspektivet. För att kunna besvara vår tredje frågeställning blir det nödvändigt att se till alla tre nodalpunkter. *Barnet i fokus* inbegriper ett aktivt arbete kring att hela tiden ha barnet i centrum för utredning, och detta i sin tur ger också en större möjlighet att få fram barnets vilja. Barnets vilja kan även ses i nodalpunkten *barnets perspektiv*, vilket inbegriper utredarnas strävan att aktivt höra barnet, detta genom att bjuda in och lyssna på barnet, att vända sig till barnet samt att jobba för att *hela* utredningsprocessen förblir tydlig och lättförståelig för barnet. Utredarnas utsagor kring detta kan vara influerade av Socialtjänstlagen (2001:453) 3 kap 5 § 2st där det står att läsa: ”När en åtgärd rör ett barn skall barnet få relevant information och hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad”. *Barnet i fokus* tillsammans med *barnets perspektiv* kan alltså ses som två viktiga delar av

utredarnas egen definition av barnperspektivet som i sin tur påverkar hur de arbetar. Den tredje nodalpunkten, *vuxnas ansvar för barnets bästa*, visar tydligt på att utredarnas definition av barnperspektivet inbegriper en viss ”makt”. Det är denna makt som också ger utredarna mandat att faktiskt avgöra vad som är barns bästa. De *kan* gå emot både barn och vuxnas vilja om så bedöms nödvändigt gällande barnets bästa. De menar att det hela tiden är viktigt att föra dialog kring de olika besluten som tas. Utredarna betonar sitt ansvar för barns bästa och vittnar om att de kan vara svårt att gå emot barns vilja för att få detta uppnått. Det är tydligt att utredarnas ser barns vilja som en del av barns bästa. Det är dock oftast barnets bästa som är det styrande enligt utredarna. Detta kan få sin förklaring i Socialtjänstlagens (2001:453) portalparagraf där det i 2 § står ”När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.”.

Sammanfattningsvis kan vi säga att alla identifierade nodalpunkter kopplade till barnperspektivet har stor betydelse för hur utredarna tar hänsyn till barns vilja och barns bästa i sitt arbete. Utredarnas definitioner samt hänsynstagande till barns bästa samt barns vilja i utredningsarbetet stämmer väl överens med Barnkonventionens artikel 3 samt artikel 12. Dessa artiklar tas i uttryck genom utredarnas definition samt i hur de arbetar för barns bästa och barns vilja. Hultman (2012) skriver att dessa två artiklar kan ses som två olika sätt att se på barnperspektivet. Artikel 3 handlar om att se till barns bästa vilket kan likställas med ett vuxet barnperspektiv då det är den vuxnes perspektiv på vad som är bäst för barnet som är avgörande. Detta kan även kopplas till vår tredje nodalpunkt, *vuxnas ansvar för barnets bästa*. Artikel 12 som syftar till att göra barns röster hörda och att deras åsikter ska respekteras menar Hultman kan ses som barnets egna perspektiv. Detta stämmer väl in på den definierade nodalpunkten *barnets perspektiv*. Hultman skriver vidare att hur socialsekreterare arbetar med dessa två betydelser av barnperspektivet tillsammans med lagar, rekommendationer och konventioner för socialtjänsten har betydelse för hur barnet inkluderas i utredningsarbetet. Det påverkar även hur barnets livssituation utreds samt hur dess situation framställs i de skrivna utredningarna.

Rasmussen (2006) menar att barnkonventionen är ett viktigt verktyg och stöd för socialarbetare inom den sociala barnavården. Hon menar vidare att barns bästa och barns behov är exempel på mångtydiga och vaga begrepp som finns inom barnavårdsarbetet och att barnkonventionen både skapar en grund för reflektion samt diskussion om innebörden av dessa begrepp. Barnkonventionen är även enligt henne även en viktig drivkraft för att söka kunskap om barns vilja och barns vardag.

6 Slutsatser och diskussion

6.1 Slutsatser

Syftet med vår studie var att se vilka diskurser som finns kring barnperspektivet bland socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter. Studien har gjorts med hjälp av diskursanalys och då närmare bestämt av en analysmetod baserad på Laclau och Mouffes diskursteorier. Vi har utifrån vårt syfte och våra frågeställningar identifierat tre stycken nodalpunkter, kring vilka diskursen centreras. Detta har vi kunnat göra genom att vi samlat alla utsagor, brutit ner dessa och hittat gemensamma nämnare som i sin tur hjälpt oss att identifiera nodalpunkterna. De funna nodalpunkterna är *barnet i fokus*, *barnets perspektiv* samt *vuxnas ansvar för barnets bästa*. Vår första frågeställning, *hur talar utredarna om barnperspektivet?*, kan besvaras med hjälp av dessa. Nodalpunkterna visar tydligt på vad som anses vara viktigt och därmed hur utredarna talar kring barnperspektivet och dess innehåll. De talar således om barnperspektivet i termer av barnets i fokus, barnets perspektiv samt vuxnas ansvar för barns bästa.

När det kommer till vår andra frågeställning, *hur talar utredarna om barns bästa respektive barns vilja?*, har vi sett att utredarna skiljer på begreppen. Barns vilja anses vidare vara en del av barns bästa. Den andra frågeställningen kan också ses som en del av den tredje, *på vilket sätt tar utredarna hänsyn till barns vilja samt barns bästa genom barnperspektivet?* Hur utredarna talar om begreppen *barns bästa* samt *barns vilja* har stor betydelse för hur de tar hänsyn till dessa genom barnperspektivet.

Slutligen kan vi säga att vår studie visar på att definitionen av barnperspektivet är mångtydigt då det innehåller flera olika delar. Dock kan vi säga att dessa delar av definitionen är gemensamma för alla våra respondenter. Det kommer fortfarande vara svårt att definiera barnperspektivet just därför. Det finns ingen enhetlig definition likt tidigare forskning har visat. För att barnperspektivet ska finnas till behövs de olika delarna och vilken del en lägger mest vikt vid kan kanske se olika ut beroende på vart inom det sociala arbetet en person verkar.

6.2 Diskussion

I likhet med tidigare forskning visar vår studie att begreppet barnperspektiv är mångtydigt. Det är mycket svårt att ge barnperspektivet en enhetlig definition precis som Cederborg (2012) menar. Vi har inte bidragit med en samlad definition av begreppet men våra identifierade nodalpunkter kan säga något om hur socionomer inom utredningsarbete med barn och ungdomar talar om barnperspektivet, vad som betraktas vara viktigt och återkommande. Vårt resultat bidrar dock med ny kunskap kring att begreppet innehåller relativt fixerade delar som våra respondenter verkar ha en liknande syn kring, *barnet i fokus*, *barnets perspektiv* samt *vuxnas ansvar för barnets bästa*. I dessa tre delar finns det även underrubriker som bland annat handlar om hur respondenterna arbetar för att lyckas med att få barnet i fokus samt svårigheter kopplat till att arbeta efter ett barnperspektiv. Vårt resultat visar alltså på en relativt homogen bild av vad barnperspektivet innebär för våra respondenter. Är barnperspektivet fortfarande mångtydigt om delarna är fixerade? Vi har som sagt identifierat tre olika delar av begreppet som alla verkar lika viktiga för dess innebörd. Som vi skriver i vår slutsats kan det kanske vara så att dessa delar kan få olika stor betydelse beroende på vart inom det sociala arbetet en

person arbetar. Vi har enbart studerat socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter där arbetet genomförs utifrån BBIC och det vore intressant att i vidare studier titta på barnperspektivets innehåll inom andra enheter i socialtjänsten. Är samma delar återkommande inom till exempel missbruksenheten eller familjevården? Om det visar sig att synen skiljer sig åt vore det av stort värde att forska kring hur synen på barnperspektivet skulle kunna bli mer homogen enheterna emellan för att i sin tur underlätta samverkan kring barn aktuella inom socialtjänsten.

I respondenternas utsagor återkommer de ofta till vikten av barns delaktighet i utredningsarbetet samt att utredningen ska göras förståelig för barnen. I skriften *Can you hear me? The right of young children to participate in decisions affecting them* (2005) menar författaren att om barn ges möjlighet till delaktighet kan detta innebära ett bättre självförtroende och ökad självkänsla hos barnen. Ur detta perspektiv känns det positivt att en så stor del av barnperspektivet verkar handla om att ha barnet i fokus samt att aktivt verka för få dem delaktiga. När barns självförtroende samt självkänsla ökar till följd av delaktighet kan det kanske ses som att socialtjänsten i sitt arbete är med och gör barnen till starka egna individer. Detta kräver dock, som flera av våra respondenter skrivit, att tid ges till flera samtal med barn under utredningen. Utsagorna vittnar om att tidsbrist är en bidragande faktor till att det ibland kan vara svårt att fullt ut arbeta utifrån ett barnperspektiv. Om vi då ser barnperspektivet utifrån våra nodalpunkter kan detta ses som att delen *barnets perspektiv* faller bort då tidsbristen gör att utredarna fokuserar på de andra, av oss, definierade delarna av barnperspektivet. Kanske kan förklaringen till att barnets perspektiv i vissa fall bortprioriteras finnas i samsynen kring att det i slutändan är de vuxna som har ansvaret för barnets bästa?

Rasmussen (2006) menar att barns möjlighet till delaktighet i utredningsarbetet beror på socialekreterarens kunskaper om och syn på barnets behov. Hon tar även upp etiskt medvetande, förmåga till att lyssna och tolka barnet samt ta vara på dess perspektiv som viktiga beståndsdelar när det kommer till barnets delaktighet. Det kan kännas skrämmande att barns möjlighet till delaktighet både är beroende av tid men också socialekreterarens personliga egenskaper samt kunskaper. Med tanke på barnens rättigheter samt möjlighet till delaktighet ställer vi oss frågan: Hur ska utbildningen av blivande socionomer anpassas för att utbilda socialekreterare med tillräckliga kunskaper kring barn och dess behov? Vi ser även att det är viktigt att debatten kring socialekreterares arbetsituation, med hög arbetsbelastning och tidsbrist lyfts till en högre politisk nivå.

Vi anser att barnens delaktighet också kan kopplas till synen på barn som human beings snarare än human becomings. Utredarnas utsagor vittnar enligt oss om en syn på barn som likställda vuxna med undantaget att barn inte alltid kan veta sitt eget bästa. Utredarna lägger stor vikt vid att ta reda på barnets vilja, vilket vi har visat genom våra nodalpunkter *barnet i fokus* samt *barnets perspektiv*, samtidigt som denna vilja inte kan vara utslagsgivande. Rasmussen (2006) menar att synen på barn som självständiga subjekt innebär att socialtjänsten måste se barnen som individer med egna rättigheter och inte endast som ett objekt för insatser. Detta i sin tur menar Rasmussen bidrar till att högre krav ställs på att göra barnen delaktiga i frågor som rör dem själva. Frågor vi ställer oss är: Hur mycket kan barn få vara med och bestämma över beslut som gäller dem? I vilken utsträckning

påverkar barns vilja beslut som tas? Detta anser vi vidare vore ett intressant ämne för framtida forskning.

Vi ser även, kopplat till ovan nämnda ämne om delaktighet, att det hos vissa respondenter finns tankar kring att lära barnen om dess rättigheter och skyldigheter. Vad händer om barn får mer kunskap kring både sina rättigheter och skyldigheter? Kan det vara så att barnen då på ett bättre sätt skulle kunna hävda sin vilja och sina tankar kring det som är bäst för dem själva gentemot vuxenvärlden? Det känns som en mycket viktig del av framtidens sociala arbete att informera och lära barn om sina rättigheter enligt barnkonventionen men även vad som förväntas av dem. Hur skulle detta påverka socionomens utredningsarbete kring barn och deras föräldrar? Än en gång handlar det om vuxnas överordnande av barn då det är de vuxnas ansvar att informera barn om deras rättigheter och skyldigheter. Vi upplever att det idag kanske läggs lite för stor vikt vid att informera barnen om dess skyldigheter i samhället istället för att fokusera på dess rättigheter. Detta kan låta paradoxalt då vi tidigare har skrivit om barnen som human beings snarare än som human becomings men tänker dock att en syn på barn som jämlika vuxna ibland kan inbegripa att det läggs större krav på barnen. Om de ska vara likställda vuxna måste de också ta ansvar för vissa saker i sina liv samtidigt som det är de vuxna som har det slutgiltiga ordet. Barnets ålder har också betydelse. Ju äldre barnet är desto mer kan hen säga till om. Samtidigt ställs det också högre krav på barnet/ungdomen. Inom socialtjänsten kan detta återspeglas av lagtexten SoL 3 kap 5 § 2st där det står att barnen ska lyssnas till med hänsyn till dess ålder och mognad. Vi upplever dock att denna syn på barns skyldigheter inte är lika utbredd bland våra respondenter. De trycker mer på att ansvaret ligger hos dem själva för att se till bästa möjliga utgång för barnet. Det är, i vårt resultat, med andra ord ganska tydligt att utredarna inte lägger så stort fokus vid att tala kring barn i förhållande till dess ålder. Vi tänker dock inte att detta behöver betyda att den hänsyn som bör tas beträffande barnets ålder och mognad inte beaktas, utan att det istället ses som en självklarhet för utredarna att se till barnets ålder och mognad i de individuella och specifika situationerna. Det är, som tidigare nämnt, tydligt att utredarna ser sig själva ha ansvar för bästa möjliga utfall. Detta väcker vidare frågor kring hur socialarbetaren bör jobba för att få med sig barnet i utredningsarbetet. Hur motiveras beslut som inte stämmer överens med barnets vilja? Vi upplever att det nu är mycket upp till den enskilda utredarens skicklighet att få med sig barnet på ”tåget”.

I texter vi tagit del av under denna studies gång återkommer begreppet ett vuxet barnperspektiv. Vi ställer oss nu frågande kring definitionen av detta begrepp. Vår upplevelse är att detta många gånger likställs med ett barnperspektiv. Ett antal författare har skrivit att det handlar om, att som vuxen, se på barnens situation utifrån egna erfarenheter av barndom och det rådande samhället. Vi tänker dock inte att dessa två bör likställas med varandra. Istället tänker vi oss att det vuxna barnperspektivet faktiskt är en del av barnperspektivet som berör ansvar för barnets bästa men även för att göra barnet delaktigt. Barnets vilja har i sin tur visat sig vara en del av barns bästa utifrån respondenternas utsagor. När vi gick in i detta arbete hade vi en förförståelse kring barnperspektivet och att det inte gick att se saker ur barns ögon. Vi skiljde även starkt på barnperspektivet samt barns perspektiv. Vi håller fortfarande fast vid vår ståndpunkt, med stöd av andra forskare, att det är näst intill omöjligt att se saker och ting ur ett barns ögon men ser numera att barns perspektiv, liksom ett vuxet barnperspektiv, är en mycket viktig

del av barnperspektivet som helhet. Sammanfattningsvis har vi, som tidigare i avsnittet också nämnts, inte bidragit till att ge barnperspektivet en mindre mångtydighet. Däremot har vi genom vår studie visat på hur utredarna talar om begreppet och på så sätt bidragit till att förtydliga barnperspektivets beståndsdelar.

Referenser

- Arné, E. & Tellgren, B. (2006). *Barns syn på vuxna - att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2012). "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys". I: Bergström, G. & Boréus, K (red.). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (s.13-49). Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2012). "Diskursanalys". I: Bergström, G. & Boréus, K (red.). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (s. 353-415). Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Börjesson, M. & Palmblad, E. (2007). "Introduktion". I Börjesson, M. & Palmblad, E. (red.). *Diskursanalys i praktiken* (s. 7-28). Malmö: Liber.
- Cederborg, A. (2012). Barnperspektiv i myndighetsutövning. *Locus - Tidskrift för forskning om barn och ungdomar*. 1-2/12 s. 6-27. Från http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.134033.1367844784!/menu/standard/file/364208_Locus1-2-12_Inlaga_T.pdf
- Cederborg, A. (2014). "Inledning". I: Cederborg, Ann-Christin (red.). *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete* (s.7-15). Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekhholm, H. föreläsning BBIC-grundutbildning, Österåker kommun 25/5 2015
- Franzén, M. (2010). "I fråga om makt. Diskurser, resurser, kontexter". I Goldberg, T. (red.). I *Samhällsproblem* (s. 85-125). Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A. (2007). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Glad, J., Jergeby, U., Nybom, J., Soydan, H. & Williams, C. (2005). *Bedömning av ett barnvårdsärende - en studie i fem länder*. Forskningsrapport från Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, Socialstyrelsen.
- Halldén, G. (2003). Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 8(1-2), s. 12-21
- Howarth, D. (2007). *Diskurs*. Malmö: Liber.
- Helander, K. (2011). Introduktion. *Locus - Tidskrift för forskning om barn och ungdomar*. 3-4/11, s. 3-7. Från http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.134031.1367844388!/menu/standard/file/355440_locus3-4-2011-inlaga_T.pdf
- <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/barnets-rattigheter/mal-for-barnets-rattigheter/>, hämtad 1 juni 2015
- <https://unicef.se/barnkonventionen>, hämtad 30 mars 2015
- Hultman, E. (2012). Gestaltning av barns röster i socialtjänstens skriftliga utredningsbedömningar. Introduktion. *Locus - Tidskrift för forskning om barn och ungdomar*. 1-2/12 s. 69-80. Från

http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.134033.1367844784!/menu/standard/file/364208_Locus_1-2-12_Inlaga_T.pdf

- Ingvarsson, P. & Johansson Borg, H. (2007). *Det odefinierade barnperspektivet - om barnperspektiv och barns delaktighet i socialt utredningsarbete*. Examensarbete i socialt arbete. Malmö högskola. Hälsa och samhälle, enheten för socialt arbete
- Johansson, E. (2003). Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 8(1-2), 42-57.
- Kennevik, L. (2011). *Barnet i fokus - en diskursanalys av barnperspektivet*. Examensarbete. Institutionen för socialt arbete. Göteborgs universitet.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lansdown, G. (2005). *Can you hear me? The right of young children to participate in decisions affecting them*. Working papers in Early Childhood Development.
- Palmebring, I. & Sjöstedt, M. (2014). *En kritisk diskursanalys av "Värdigt liv i äldreomsorgen" - Fyra diskurser kring äldre*. Examensarbete i socialt arbete. Institutionen för socialvetenskap. Ersta Sköndal högskola
- Pramling Samuelsson, I. & Sommer, D. (2011). "Introduktion: Barnperspektiv och barns perspektiv - den skandinaviska kontexten". I Pramling Samuelsson, I., Sommer, D. & Hundeide, K. *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik* (s. 17-43). Stockholm: Liber.
- Rasmussen, B. (2003). "Barnkonventionen i socionomutbildningen". I Högskoleverkets rapportserie 2003:6R, *FN:s barnkonvention angår högskolan. Rapport från ett regeringsuppdrag* (81-98). Högskoleverket: Stockholm.
- Rasmusson, B. (2006). *Barnperspektiv i den sociala barnvården - Forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för projekt Kunskapsbaserad socialtjänst* (Meddelande från Socialhögskolan 2006:2). Lund: Socialhögskolan. Från <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=533292&fileId=625398>
- Roth, H (2014, 20 november). Skyddet för barnets bästa kan bli bättre. *Svenska Dagbladet*. Hämtad från <http://svd.se/>
- Schiratzki, J. (2010). *Barnrättens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Socialstyrelsen (2004). *Samtal med barn i socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2005). *Integration mellan forskning, utbildning och praktik ur ett brukarperspektiv*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2010). *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2012). *Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2013). *Barns behov i centrum. Grundbok i BBIC*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2015). *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Svärd, H. & Starrin, B. (2006). "Makt och socialt arbete" I Meeuwisse, A., Sunesson, S. & Svärd, H. (red.) *Socialt arbete: en grundbok* (s. 248-264). Stockholm: Natur och kultur.
- Tengland, P-A. (2012). "Foucault". I Nordenfelt, L. (red.). *Filosofi och medicin: från Platon till Foucault* (s. 232-257). Stockholm: Thales.
- Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 22/5-2015 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Watt Boolsen. M. (2007). *Kvalitativa analyser - forskningsprocess, människa och samhälle*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Wreder, M. (2007). "Ovanliga analyser av vanliga material". I Börjesson, M. & Palmblad, E. (red.). *Diskursanalys i praktiken* (s. 29-51). Malmö: Liber.

Bilaga 1

Hej!

Tack för att du tar dig tid att besvara vår enkät. Vi studerar termin 6 på Socionomprogrammet vid Ersta Sköndals högskola och arbetar just nu med vår C-uppsats. Syftet med vår studie är att se vilka diskurser som finns kring barn och barnperspektivet bland socionomer verksamma inom barn- och ungdomsenheter.

Du kommer nedan att få besvara tre bakgrundsfrågor för att sedan besvara fyra öppna frågor. Vi vill göra dig uppmärksam på att denna enkät kan ta något längre tid att besvara än en enkät med svarsalternativ. Besvara gärna de öppna frågorna så utförligt som möjligt. När du är färdig kan du antingen skriva ut enkäten och posta till Sandra Qvist, adress. XXXX eller maila till XXXX.

Tack igen, bästa hälsningar från Ida Pettersson och Sandra Qvist, Ersta Sköndal Högskola

kontaktuppgifter:

mail: XXXX

tel: 0705-XXXXXX

Inledningsvis följer ett antal bakgrundsfrågor;

Ålder:

Utbildning:

Aktiva år inom socialtjänsten:

Nedan följer frågor om barnperspektivet. Här får svaren gärna vara så utförliga som möjligt.

1) Vad innebär barnperspektivet för dig?

2) På vilket sätt anser du att du tar hänsyn till barnperspektivet i ditt arbete?

3) Vilka möjligheter/tillgångar samt vilka svårigheter ser du med barnperspektivet?

4) Hur resonerar du kring begreppen barns bästa och barns vilja?